

Per Øverland

Historieglimt fra
Lade og Lademoen
Andre samling

Lademoen kirkes småskrifter nr. 9
ISBN 82-92176-75-6
ISSN 1502-4547
Tilegnet min datter Anne Christine.
Nytt opptrykk 2007

Trondheim 2005

Forord

Det første heftet med historieglimt ble godt mottatt. Det er blitt trykket i flere opplag fordi det raskt ble utsolgt selv om det nesten ikke ble reklamert for det. Stort sett ble det bare lagt frem til salg bak i kirken.

Etter ønske fra redaksjonen av *Menighetsblad for Lade og Lademoen* har jeg fortsatt å skrive korte historieglimt fra utvalgte steder på Lade og Lademoen fra ulike tider. Planen var at menighetsbladet skulle bringe et glimt i hvert nummer av bladet. Annen hver gang skulle glimtet være fra Lade med de mellomliggende gangene fra Lademoen. Flere forhold skippet denne planen i den første samlingen. Det kan en merke på emner og rekkefølge. Av og til har historieglimtet blitt utsatt til neste nummer av menighetsbladet av mangel på plass.

I denne andre samlingen er en stor del av bidragene skrevet av andre forfattere. Bidragene er hentet fra *Menighetsblad for Lade og Lademoen* fra 1990 og fremover. For dette heftet er jeg derfor både redaktør og forfatter. Utvalget av historieglimt var og er også i denne andre samlingen noe tilfeldig. Blikket har hoppet frem og tilbake i tiden. Blikket har festet seg ved likt og ulikt uten noe annet system enn å forsøke å finne emner som kunne interessere leserne og holde oppmerksomheten fangen en kort stund. Håpet er likevel at en og annen leser synes hun eller han finner et gullkorn som kan lyse litt opp i hverdagen.

Historien er jo fortellingen om hva vi, og alle de som gikk foran oss, har brukt tid og krefter til. Det er fortellingen om hva som ble bygd og utviklet og som vi utvikler videre og bygger videre på. Historien går stadig videre. Den må stadig nyskrives og fortsetter stadig å få nye emner fordi nye tider bringer endringer og stiller stadig nye spørsmål. Derfor kan små glimt som dette streife både velkjent stoff og ta opp små ting som mange kan overse, men som kan være viktige nok.

Denne samlingen er tilegnet min datter Anne Christine, som i flere år arbeidet på Lademoen hjem for gamle.

Universitetet på Dragvoll
onsdag den 20. april 2005

Per Øverland

Bare skrivefeil er rettet i det nye opptrykket.

Onsdag den 9. mai 2007

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innholdsfortegnelse	5
Innledning	7
Bydelsplan. Det fremtidige Lade, Leangen og Rotvoll	9
Naturstien på Lade	10
Lademoen rundt med hest og vogn i 1997	10
Lade i sagaene	12
Olavsgårdens kapell på Dalen	13
Den nye herren til Lade gård, Odd Reitan	14
Et lokalhistorisk praktverk om Lademoen	15
Minnekapellet på Sjømenns Aldershjem på Lade	16
Ladeveien 5, eiendommen Sandstad og søsknene Pedersen	18
Nye kirketekstiler til Lade kirke	19
Dora er 60 år	20
Furulund Bo- og Treningscenter på Lade	22
Da Lademoen barnehage evakuerte i april dagene 1940	23
Litt om Kristine Holm, 'tante Kikki'	26
Lademoen barnehage fylte 75 år i 1968	26
Trondhjem Asylselskap fylte 150 år i 1977	30
Lademoen barnehage feiret sitt 110 års jubileum i 2003	33
Kirken på Østmarka Sykehus på Lade	34
Lademoen kirkes guttekor ble 25 år i 1975	35
KA-Senteret konkurs	36
Kirkelig Aktivitetssenter på Lade	37
Gjenkjøp av KA-Senteret	41
30 års jubileum for Hjelpeforeningen for fattige syke	42
Menighetssøstrenes hjelpeforening ble 90 år i 1990	43
Bakkestrandens Bedehus ble 50 år i 1936	44
Altertavlen i Lade kirke	46
Lademoen Bydelshus i 1991	47
De fiolette paramenter i Lade kirke	48
Et glimt fra Lademoen hjem for gamle i 1960	51
Lademoen hjem for gamle ble 50 år i 1969	52
Høytidelig jubileum ved Lademoen hjem for gamle i 1969	56
Laugsand leilighetsbygg på Voldsminde stod ferdig i 1966	57
Planen om Laugsand Aldershjem Laugsand II i 1999	58
Lade diakoniforening fylte 50 år i 2002	59
Altertavla i Lademoen kirke	61
Lademoen kirkes småskrifter	63

Innledning

Hele vårt område har en spennende historie. Det gjelder *Lade* med sin lange utviklingen fra hjemstedet for Ladejarlene og de mange havnene med lager (Ladir betyr ladestedene eller lagerstedene for handel) til dagens Lade med boliger, industri, skoler, handel og områder for rekreasjon. Det gjelder ikke mindre *Lademoen* fra den gang området var dominert av en rekke gårder med jordbruk og husdyr. Lademoen hadde til og med sentrumsfunksjoner for Strinda herred. Det er nå en stor og sentrumsnær bydel i byen Trondheim. Utvalget av emner for glimtene er tilfeldige, men nesten alle kan gi en innfallsport til å finne mer om det en fatter interesse for i de store historieverkene som byen vår kan glede seg over.

Denne innledningen vil oppmuntre leserne til å oppdage de store skatter som områdets historie skjuler. I våre dager blir flere og flere oppmerksom på at den lokale historien har betydning for oss. Her skal vi peke på to sider av den betydningen historien kan ha.

Den kan for det første kaste lys over våre nære omgivelser og lære oss å sette mer pris på dem. Det er så lett å ergre seg over det som er grått og trist og det som er ustelt eller ligger og slenger. Dess mer vi kjenner til det som har stått her tidligere og særlig det folk har strevet med her i tidligere tider, dess mer interessant kan det bli å leve her. Med litt historiske kunnskaper kan vi utvikle fantasien og se det livet som har utspilt seg der vi nå lever og virker. Kjører vi i Haakon den syvendes gate kan vi se flyene som letter og lander på Lade flyplass under og etter krigen 1940-45. Spaserer vi Mellomveien forbi hallen der ivrige ungdommer øver seg på skateboard, så kan vi høre hestene til hesteomnibussen knekke utenfor stallen sin på Voldsminde fra før 1901. Gjennom nesten hundre år hadde sporveien (den elektriske= trikken) sin endestasjon her.

For det andre kan kjennskap til nærmiljøets historie gi oss identitet. Du og jeg er ikke først og fremst verdensborgere eller nordmenn. Vi er nok først og fremst mennesker som er preget av vår oppvekst, skolegang, arbeidsplass og ikke minst bosted. Der vi bor og der våre barn vokser opp, der blir vi preget av omgivelsene og alt vi opplever av godt og vondt. Samtidig som livet glir forbi oss, år etter år, endrer virkeligheten seg. Vi blir en del av historien. Den lokale historie er ikke bare det som skjedde. Historie er noe som stadig skapes.

Det er store variasjoner fra sted til sted i våre områder. Det er ikke bare den store spennvidden mellom Ladehalvøya med sitt preg og Lademoen med sitt særpreg. Innenfor hvert av disse hovedområdene er også variasjonene store. Sitter en oppe i et av haveanleggene ved Ringve gård og ser utover fjorden og grønarealene mot nord, så kan en på en måte stanse tiden og gjerne forestille seg at en flåte med vikingskip kan dukke opp i horisonten. Går vi ned fra Ringve og passerer idrettsbanene, blir vi rask oppslukt av dagens raskt pulserende trafikk og travle handelsliv. Står vi utenfor det nye City Lade er det ikke lett å forestille

seg at på jordene her var det planer om å legge Norges Landbrukshøgskole før Ås i Akershus ble valgt.

Sitter vi en fin, varm solskinnsdag i parken utenfor hundre år gamle Lademoen kirke, så hører vi nok den jevne duren fra biltrafikken i Innherredsveien og Mellomveien, men likevel kan vi ta det med ro under de store, gamle trærne og høre fuglene som synger og ungene som leker. Da kan vi være glade for at Eli plass ble reddet fra bygging av leiegårder og fabrikker slik planen var. På den andre siden av Innherredsveien og Mellomveien ser vi slike hus som også var planlagt der parken nå ligger. Rundt Eli plass kan vi rusle omkring i strøk med leiekaserner fra ulike tidsepoker. Det er ikke langt til Gamle Voldsminde eller til Bakkaunet der villaer og tomannsboliger ligger sine haver. Beveger vi oss ned Østersunds gate og på den andre siden av jernbanelinjen kan vi se eldre boligstrøk og forestille oss en tid da alle hus til randen var fylt av barnerike familier. På nedsiden av Strandveien lå i sin tid sjøen med sin fine, langgrunne sandstrand. Nå ser vi industribygg av alle slag på utfylt grunn. Den digre kolossen Dora 1 dominerer bildet. Den kan minne oss om de stortyske drømmene om å bygge Nord-Atlanterens største ubåthavn som skulle sikre dette havområdet for Tyskland. Jo, spennvidden er stor på Lademoen også.

De etterfølgende historieglimtene gir mye stoff fra hele området, men for å se litt fremover også skal vi starte med et glimt som viser oss litt om planene for den fremtidige utviklingen.

Bydelsplan. Det fremtidige Lade, Leangen og Rotvoll

Historien skrives i møtet mellom fortid og fremtid. Nå har byen lagt frem en plan for utviklingen av Lade, Leangen og Rotvoll frem til 2012. Den planen påkaller beboernes interesse. Derfor skal den kort berøres her.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt av bystyret i mars 2003. Den knesatte tre prinsipper som er grunnleggende for den delplanen som nå er lagt frem for vårt område. Disse tre prinsippene er: 1. Differensiering av arealbruken, 2. Høyere utnytting av arealene, og 3. Sikring av viktig grønn struktur. Det er lett å skjønne at planleggerne må begi seg ut på en balansegang som lett kan bli vanskelig.

'Forslaget til kommunedelplan for Lade, Leangen og Rotvoll' er utformet etter at planen om godsterminal på Leangen ble skrinlagt og den er preget av de ovenfor nevnte tre prinsippene. Det første vi merker oss er den litt påfallende avgrensing av planområdet. Det omfatter selve Ladesletta (der flyplassen lå), Rotvollområdet (som utgjør halvparten av arealet i planen) og Leangen ved Innherredsveien. Det første prinsippet om differensiering av arealet viser seg i at Rotvoll skal bli det viktigste grøntområde, Leangen skal preges av et toplansveianlegg med en kjempemessig trafikkmaskin i Strindheimkrysset og aksene Leangen-Ladesletta skal bli det viktigste byfortetningsområde med både boliger og næringsvirksomhet.

Planen har med mye om kulturminner og andre verdifulle innslag i området og sier mange fine ord om at dette skal bevares. Dette er jo tiltalende fordi det slett ikke er så ofte at offentlige papirer trekker frem historie og fine bykvaliteter i vårt område bortsett fra selve Lade gård.

Delplanen har fire hovedmål som den skal forsøke å nå. Det er 1. Lade-Leangen skal bli et **attraktivt byområde** med mer handel og kontorvirksomhet og et godt bomiljø. Området skal få en kvartalsstruktur med høy tetthet, gode uterom og varig kvalitet på bygninger og infrastruktur. Det skal etableres vegetasjon for å trekke grønnstrukturen gjennom området. Lade tenkes utviklet til lokalsenter for Østbyen og Leangen til regionsenter for de østlige deler av Trondheimsregionen. 2. Alle trafikanter skal få **bedre tilgjengelighet** både til og fra området og internt i området. Det skal legges til rette for fotgjengere og syklistene og for økt kollektivtrafikk. Leangen stasjon foreslås flyttet til Bromstadveiens forlengelse og veien skal føres over jernbanen. 3. Viktig er **bevaring av kulturlandskap og kulturminner**. Historiske spor og verdifulle kulturminner skal synliggjøres, ivaretas og gis betydning gjennom ny utvikling. 4. Planen vil legge rammer og klare føringer for utviklingen og skape **helhetlige løsninger og forutsigbar saksbehandling**. Særlig næringslivet trenger langsiktige og forutsigbare rammer, heter det.

Kort fortalt legges det opp til et moderne, høyaktivt byområde. Det sies uttrykkelig at "Det legges til rette for funksjoner som kan gi aktivitet over hele døgnet i senterområdene." Det store spørsmål en sitter igjen med etter å ha lest

planen er om ikke de fine prinsippene vil slå hverandre i hjel. Planen roper i alle fall på sterk medvirkning fra nåværende og fremtidige beboere og næringsdrivende. Hadde det ikke vært en idé at kommunen tok initiativ til å trekke grupper av folk som skal bo og arbeide i vårt område inn i et strukturert samarbeid både om planen og i gjennomføringen. Nå blir det temmelig tilfeldig hvem utenfor planprosessen som vil la sin stemme høre.

Naturstien på Lade

I menighetsbladet nummer 3/1993 leser vi om åpningen av den nye Ladestien rundt Ladehalvøya, en sti som befolkningen både på Lade og ellers i byen har visst å sette stor pris på. Den blir benyttet året rundt. På riktig fine dager går det gjerne en strøm av folk i alle aldre på den.

Vi har fått en fin brosjyre i postkassa fra Trygg/Lade sportsklubb, "Jarlerunden 1993". Og når dette bladet leses, er løpet og familiearrangementet 18. april over. Et kjempebra tiltak, honnør til sportsklubben! Vi gleder oss til dagen og til offisiell åpning av Naturstien rundt Ladehalvøya ved ordføreren. De fleste av oss har vel gått turer her, både på tidligere opprinnelige stier, og på den opparbeidete turstien, stykkevis og delt etter som den etappevis ble ferdig.

Vi vandret en ny etappe 1. nyttårsdag. Det var sol og "karavaner" med glade mennesker i alle aldre. Noen med barnevogn eller sykkel, noen småpratende i flokk, andre løpende. Noen var kledd i pels eller dress, andre i joggedress eller turutstyr. Den nye stien er blitt både kirkevei og mosjonsvei. Og de mange tilknytningspunktene til stien gjør at turen kan bli lang eller kort, alt ettersom.

Vi hørte om en danske som kom med sin sykkel over Kjerringberget i januar, og som var storlig imponert over den "meget høie klippe". Det var "Miljøpakke i Trondheim" i 1989 som gjorde det økonomisk mulig å finansiere og gjennomføre dette fantastiske tiltaket. Allerede i 1984 ble behovet for tursti langs sjøen nedfelt i "Skjøtselplan for Lade" av Bydelsutvalget.

Lade har fått en ny naturperle som kan gi oss alle mye glede og naturopplevelser og rekreasjon! A.

En bilde ved siden av artikkelen viser ordføreren i turklær og teksten sier: "Ordfører Marvin Wiseth skjærer over snora, Turiststien er offisielt åpnet."

Lademoen rundt med hest og vogn 1997

Brit Skjelbred har i menighetsbladet nummer 5/1997 en artikkel om et arrangement på Lademoen under byens 1000 års jubileum under overskriften "Etter jubelsommeren".

En jubelsommer er på hell, og vi tror jubileumsåret har gjort noe med oss alle. Vi er blitt patrioter både på by- og lokalplanet. Vi er blitt stoltere og gladere i byen vår og bostedet vårt. Og av god grunn! Nå har vi lest mye om jubileums-

sommeren i avisene, om jubileumsuke, kongelige 60-årsdager, Cutty Sark, kystfestival, Olavsfestdager og Kirkedager. I temaet her vil vi holde oss til våre bydeler Lade og Lademoen: Det skjedde så mye lokalt over alt og det engasjerte mange i alle aldre.

Visste du at tyskerne planla Nord-Europas største ubåthavn på Nyhavna, men en tilhørende by 300.000 mennesker i Øysandområdet? Har du hørt om hvordan barna seilte på isflak i sjøkanten utenfor Strandveien? Visste du at Bakkaunet gård var en del av Skyåsgården, som hørte under Bakke kloster, og at riksadvokat og professor Bernhard Getz ble født der? Har du sett byens første arbeiderboliger, oppført i Anton Kalvaas' gate på den gamle gårdseiendommen Ulstadeløkken, som var landsted for handelsmann Gunnar Ulstad? Har du lagt merke til duen, pelikanen og ørnen i Lademoen kirke?

25. mai arrangerte Lademoen menighet en bydelsvandring med hest og vogn. Dessverre var dette en av de meget få dager dette året da et jubileumsarrangement har fått regn - og det må nok ta skylden for at en del holdt seg hjemme. Men vi var akkurat passe mange til å fylle tre vogner, slik at ca. 25 lamonitter i alle aldre fikk en fin kjøretur i trivelige kjøredoninger rundt i nærområdet vårt.

Og vi som var med, angret ikke! Lademoen er full av historie. Bak hvert hjørne og hvert navn skjuler det seg minner om folk i arbeid og fritid, i glede og sorg. Og på turen fikk vi en masse spennende og nyttig informasjon om bydelen vi bor i. Ivar Leivestad fra Byfornyelsesseksjonen i Trondheim kommune fortalte om Ulstadeløkken og Østersundsgata, og om kommunens arbeid i dette området. Oskar Ulseth ga levende skildringer fra oppveksten på Reina, og Johan Helberg fra fylkeskommunens kulturavdeling ga oss innblikk i utbyggingen av Doraområdet. Byantikvar Gunnar Houen, som selv er oppvokst på Bakkaunet, fortalte om blokkbebyggelsen på det gamle gårdsbruket og gjestgiveriet Volds Minde, og førte oss gjennom villabebyggelsen på Bakkaunet til Bakkaunet gård. Til slutt tok Roald Iversen oss med inn i kirken og fortalte om bruk av arkitektur, farger og symboler i kirkerommet.

Men også underveis mellom disse stoppestedene dro vi forbi interessante bygninger og steder og våre veivisere kom rett som det var med opplysninger og utfyllende bemerkninger. Vi som var med, hadde også minner og fortellinger å bidra med. Turen ble en opplevelse som absolutt ga mersmak på å finne ut mer om bydelen vår, og mange strøk vi ikke hadde noe forhold til, har nå fått ansikt og identitet for oss.

En slik tur burde mange flere fått oppleve enn vi som var med denne gangen. Kanskje kan vi arrangere små vandringer av og til, og besøke ett område på hver tur? Kunne ikke det vært fint som fast innslag etter høymessen en gang hver sommer? Det er mye å være glad i på Lademoen, når en bare oppdager det! Brit Skjelbred.

Hver gang det har vært en eller annen form for omvisning eller rundtur til severdigheter i vårt område sier folk at de ikke har ant at det er så mye

interessant her. Det er visst all grunn til å følge oppfordringen fra Brit Skjelbred!

Lade i sagaene

Lade blir ofte nevnt i sagaene. I lang tid har historikerne vært skeptisk til sannhetsgehalten i sagaene. De har regnet med at sagaskriverne må ha bygget på hva folk har fortalt og gjenfortalt gjennom flere generasjoner og at stoffet da har blitt endret og ikke er helt dekkende for det som skjedde. Nå er dette blitt omvurdert slik at man er mer tilbøyelig til å mene at det som ble muntlig overlevert er mer pålitelig enn tidligere antatt. La oss derfor se på hva ulike deler av Snorre Sturlasons kongesagaer forteller om viktige hendelser på Lade.

I Harald Hårfagres saga avsnitt 9 finner vi: *"Kong Harald reiste nå tilbake til Trondheimen (nordfra) og ble der vinteren over, der regnet han siden han hadde sitt hjem. Han bygde den største hovedgården sin der, den heter Lade. Den vinteren giftet han seg med Åsa, datter til Håkon jarl Grjotgardsson, kongen satte Håkon svært høyt."* I avsnitt 38 leser vi: *"Håkon Grjotgardsson Ladejarl hadde styringen over hele Trondheimen, når kong Harald var annensteds i landet, og Håkon var den mann kongen satte høyest i Trøndelag. Etter Håkons fall fikk hans sønn Sigurd riket og ble jarl i Trondheimen, han bodde på Lade... Sigurd jarl var en usedvanlig klok mann."*

I Håkon den godes saga (Adelstenfostre) avsnitt 11 står det: *"Kong Håkon var i julegjestebud i Trondheimen, Sigurd jarl hadde stelt det til for ham på Lade."* Det er i forbindelse med dette besøket sagaen forteller utførlig om hvorledes de trønderske høvdingene nærmest tvang den kristne kong Håkon til å være til stede ved blotet. Nå var Ladejarlene ivrige tilhengere av den gamle religionen og ved gården hadde de et stort hov. Avsnitt 14 sier: *"Sigurd Ladejarl var svær til å blote, og det var Håkon, far hans, også. Sigurd jarl holdt alle blotgildene på kongens vegne der i Trøndelag. Etter hedensk skikk skulle alle bøndene komme dit hvor hovet var når det skulle være blot, og de skulle ta med seg dit alt det de trengte av mat og drikke... Sigurd jarl var raus og gavmild; han gjorde engang noe som det går stort ord om, han laget et svært gilde på Lade og bar selv alle omkostningene."* Og i avsnitt 17: *"Om høsten, første vinterdag, var det blotgilde på Lade, dit kom kongen. Før når han hadde vært til stede der det var blot, hadde han alltid brukt å få mat i et lite hus for seg sammen med noen få menn, men bøndene klaget på at ikke kongen satt i høgsetet sitt når det var best mat og størst glede."* De fikk lurt ham rent symbolsk til å delta i blotmåltidet. Dette gjorde kongen rasende og han så det alltid senere som et stort svik overfor Kristus.

I Håkon jarls saga avsnitt 8 fortelles av han satt på Lade om vinteren og hadde sine skip i Helsingland mens Gunnhildssønnene satt på Møre og truet Håkon jarls posisjon i denne tiden da han hadde kongemakt i landet.

I Olav Trygvessons saga 42 fortelles det om et stor gjestebud på Lade: *”Kong Olav hadde skipene sine liggende i Nidelva, han hadde 30 skip og mye og godt folk. Kongen selv var oftest på Lade med hirden. Da det tok til å li mot den tid blotet skulle være inne på Mære, gjorde Olav istand et stort gjestebud på Lade; han sendte bud inn på Strinda og opp i Gauldal og bad til seg høvdingar og andre storbønder. Da gjestebudet var ferdig stelt til, og gjestene var kommet, ble det et godt og staselig lag der første kvelden, og det ble skjenket svært så flittig. Folk ble grundig drukne. Etterpå sov de alle sammen i ro der om natten.”* Dagen etter på Frostatinget forsøkte bøndene å få kongen med på blot, men der møtte de sin overmann ved at han truet med i tilfellet å blote, ikke dyr, men mennesker, nemlig de trønderske høvdingene!

I 48-50 leser vi om Karks drap av Håkon jarl og at Kark selv ble henrettet av kongen som en som svek sin herre. I avsnitt 59 kan vi lese om hovet på Lade: *”Kong Olav dro videre til Nordmøre med hæren, og kristnet det fylket. Så seilte han videre inn til Lade og lot hovet rive ned og tok alt gullet og pynten av guden ut av hovet. Fra døren på hovet tok han en stor gullring, som Håkon jarl hadde latt gjøre. Så lot kong Olav hovet brenne.”* I 60 ser vi at denne gullringen gir et etterspill da kongen fridde til den russiske dronning Sigrid Storråde av Svitjod og gav henne ringen. Det viste seg at ringen var av kobber innvendig og dronningen ble sint!

I Olav den helliges saga 42 kan vi lese om en konflikt mellom Ladejarlene og kong Olav Haraldsson ved at jarlene lot husene i Nidaros forfalle og heller vedlikeholdt og styrket jarlesetet på Lade; et varsel om opposisjonen mot Olav.

Olavsgårdens kapell på Dalen

Det er sjelden en kirke eller et kapell blir nedlagt, men også det har vi opplevd i vårt område. Da Olavsgården på Dalen ble bygd, ble det innredet et eget kapell i anlegget. Kapellet stod ferdig i 1984. Olavsgården var et bibel- og misjonssenter som tilhørte Det norske misjonsselskap (NMS) og den ett-årige bibelskolen med tre linjer åpnet i 1982, da bygningen var ferdig. Arkitekt var Nils Henrik Eggen. I 1996 hadde skolen 16 elever. I menighetsbladet nummer 1/1991 hadde Brit Tørring denne artikkelen.

13. mars 1984 ble kapellet i Olavsgården innviet. Kapellet er bygd i tilknytning til det som startet som kurs- og konferansesenter og siden har blitt tatt i bruk av Bibelskolen i Trondheim. Kapellet er laget i mur og har et meget talende og smakfullt interiør. Frontveggen er utsmykket med et vakkert bilde vevd av Åse Frøyshov. Motivet heter "Lovsang" og er laget i vakre fargenyanser. Alter og døpefont er laget av Leif Lund.

Fra 1983-1986 ble kapellet brukt til arrangementer i forbindelse med kurs- og konferansesenteret. I 1986 overtok Bibelskolen i Trondheim (den tidligere Misjonsbibelskolen i Stjørdal) lokalene, og kapellet brukes nå for det meste i tilknytning til Bibelskolen. Hver dag begynner med morgenandakt der sammen

med lærere og studenter ved Høyskolen Dronning Mauds Minne. Bibelskolen har også sine daglige kveldsandakter i kapellet. Dessuten brukes det til andre samlinger i Bibelskolens regi eller som bønnekapell. Høyskolen bruker det til tidebønner hver 2. uke.

Kapellet har dessuten blitt benyttet både til vielse og dåpsgudstjeneste. Høsten 1990 fant en det riktig å benytte dette kapellet da en ung asylsøker ønsket dåp og hans sikkerhet var i fare. Dalen hageby har i flere år hatt faste adventsamlinger for nabolaget her. Og det er blitt tradisjon at aksjonen Misjon i Nidaros, Lys til verden, åpnes med en Misjonsfestival i kapellet 3. søndag i august. Kapellet i Olavsgården er mye i bruk, og et sted hvor mennesker møter Gud i bønn og tilbedelse på forskjellige måter. BT

Da bibelskolen ble nedlagt på grunn av sviktende søkning og kostbar drift, ble anlegget solgt til Trondheim kommune som benytter det til rekreasjonssenter. Da ble kapellets utstyr tatt ned og rommet tatt til annet bruk. Biskopen var til stede og opphevet rommets status som kapell. I dag har Dronning Mauds minne sitt eget kapell i første etasje i hovedbygningen.

Den nye herren til Lade gård, Odd Reitan

I menighetsbladet 7/1997 gjengis et intervju med grunnleggeren av Rema 1000 som har overtatt og pusset opp Lade gård og gjort det til hovedkvarter for sitt firma.

Skulle vi våge å ringe? Til den nye jarlen av Lade gård - selveste Odd Reitan? Ikke for å skrive om Lade gårds historie, det har vi gjort tidligere (Se menighetsblad nr. 7/88 under 800-års kirkejubileumstida), men for å få en dialog med herregårdseieren, nærmeste nabo til kirka. Vi har gått forbi og beundret hvor imponerende vakkert og storslagent dette gårdsanlegget på Lade er blitt. En perle. Og i avisene har vi lest og sett bilder av det utsøkt stilige, nyrestaurerte interiøret. Vi fant han ikke i telefonkatalogen. Men gjennom diverse ledd og innimellom hans omfattende reisevirksomhet hadde vi ham på tråden.

- Vi er glade og stolte her på Lade over fantastiske Lade gård i ny drakt. Gratulerer! Hvordan oppleves det å være den nye jarlen på Lade gård?

- Jeg føler meg ikke akkurat som en jarl, og vil helst ikke sammenlignes med dem. De levde jo i en annen tid. Jeg bruker gjerne å kalle meg colonialmajor (med c). Ellers trives jeg godt her på Lade gård. Det føles riktig, og vi har ikke angret en eneste dag.

- Hva bruker dere dette flotte anlegget til?

- Lade gård er vår representasjonsbolig, og administrasjon og kontor holder hus her. Det er en del selskaper på gården. Her mottas profesjonelle representanter fra våre inn- og utenlandsforbindelser. Og bl. a. viktige kontrakter signeres her. De besøkende får omvisning og orientering om historiske Lade gård. Og vi får satt Lade gård på kartet.

- Vi har hørt om din positive holdning til lokalmiljøet på Lade.

- Vi har støttet Korsvikaspillet med en pengesumm etter gjensidig avtale, der de stiller opp til tjeneste som vakter i full mundur ved gitte anledninger. Når det gjelder omvisninger på Lade gård har vi stilt oss positive til lag og kulturminneforeninger etter avtaler.

- Som nærmeste nabo har du middelalderkirka på Lade. Er det ønskelig med en omvisning der?

- Ja, det ville vært interessant med en omvisning i Lade kirke for hele personalet på Lade gård.

- Og nærmeste nabo på andre sida er Rema Stormarked. Nå går det mot jul og travle dager og gode tider for Rema-butikkene?

- Ja, julehandelen er god forretning. Det er kjekt med en Rema-butikk i nærheten av Lade gård. Og med Rema Stormarked på Lade Torg går det meget godt.-

-Vi takker for samtalen og ønsker god julehandel og god jul! A.

Et lokalhistorisk praktverk om Lademoen

Det er skrevet lite om bydelen Lademoen. I de to store byhistoriske verkene om byen blir bydelen vår av og til nevnt, men nå er det endelig kommet en stor og meget interessant bok som bare handler om Lademoen. Den heter *'Lademoen Minnealbum'* og er redigert av Trond Moksnes og Terje Olsen. Den fortjener å omtales i vår serie med lokalhistoriske glimt. Boken er lagt opp på en ganske spennende måte. Undertittelen er: '1000 minner – 1000 år', men det med de 1000 år er ikke helt dekkende selv om det så vidt nevnes litt fra gammel tid. Det er Lademoen i første halvdel av 1900-tallet som blir omtalt. Boken er på 206 sider i stort format. Bildestoffet dominerer, men tar ikke luven fra de mange og ulike artiklene om de forskjellige emner.

Dette minnealbum har på sett og vis vokst ut fra Sven Andresen fra Reina og hans interesse for barndommens gater og historien omkring Strandveien. Forordet forteller om han: *"I mange år har han reist rundt og holdt foredrag om Lademoen med egen lysbildeserie som direkte inspirerte til utgivelsen av dette billedalbumet."*

Bildene fortjener å omtales spesielt. Boken har et vell av bilder fra alle deler av det gamle Lademoen. Oversiktsbilder fra ulike tider varierer med bilder fra boligmiljøer og familiegrupper, arbeidsplasser og idrettsaktiviteter, gateløp og kjente bygninger, demonstrasjonstog og konfirmasjoner, parkmiljøer og jernbaneunderganger, badeliv og naturidyller, strandliv og havneutbygging, biler og sykler. Der bildene gir tapt har boken kartskisser, tegninger og reproduksjoner av eldre malerier. Svært mange av bildene er sjeldne og av stor kulturhistorisk verdi. Bokens illustrasjoner gir alene en innføring i viktige deler av bydelens historie.

Det er en vrimmel av kortere artikler. Flere av dem gir innsikt i familienes dagligliv i en tid med så mange personer i hvert rom at det er uforståelig for

dagens mennesker at det i det hele tatt var mulig. Tross de sosiale problemene gir boken et levende inntrykk av et godt miljø å vokse opp i.

Noen emner blir belyst både med bilder, tekst og andre innslag, for eksempel med annonser fra den gang. Av slike emner kan vi nevne: Den første industri og handel med Isidor Nielsens mekaniske verksted, Dampvaskeriet, Gassverket, Såpefabrikken med Palmin såpe (og mange andre!) og de utrolig mange forretningene langs Strandveien. Et annet emne er Ynglingen og det kristelige ungdomsarbeidet. Nyhavna og den tyske utbyggingen der er et tredje emne. Et fjerde er fritiden og idrettsaktivitetene. Vi får greie på den politiske konflikten mellom de radikale og de ultraradikale ungdommene og hvorledes idretten ble brukt politisk på Lademoen. Kunstnere fra strøket, og særlig Bjarne Næss, blir behørig presentert. Den andre verdenskrigen blir sett fra mange vinkler, også sett fra en av slavearbeiderne som bygde Dora og som her kommer til orde. Også etterkrigstiden og kampen om 'Svartla'mon' har fått sin plass i boken blant annet med gjengivelse av mange avisartikler.

Selv om boken med rette kan kalles et praktverk kan en komme med innvendinger. Redaksjonen kunne unngått noen av den mange trykkfeilene. Dessuten er det uheldig at deler av artikler er kommet to ganger, delvis inne i andre artikler. Noen av artiklene er det uklart hvem som har skrevet. Av saklige innvendinger er det naturlig å undre seg over at kirken og menighetslivet på Lademoen ikke får noen egen behandling. Vi er glad for at Ynglingen og det kristelige ungdomsarbeidet har fått en fin plass, men livet på menighetshuset i Fjæregata og i Lademoen kirke kunne vel fortjent mer enn et bilde fra en konfirmasjon! Særlig er det grunn til å etterlyse diakonissenes og menighetssøstrenes innsats for å lindre sykdom og nød på Lademoen helt fra 1880-årene. De er ikke nevnt hverken med et ord eller et bilde.

Minnekapellet i Sjømenns Aldershjem

I menighetsbladet nummer 1/1991 finner vi en artikkel om minnekapellet som befinner seg på Sjømenns Aldershjem i Sjømannsveien på Lade.

Oppe på høyden mot Østmarknesset på Lade ruver det ærverdige og imponerende Sjømenns Aldershjem. Vi går opp midterste trappa og kommer inn i hovedinngangen. På veggen her er det innhogd i fire felter:

"I et møte på Trondhjems børs 9-5-1917 blev tanken om et aldershjem for sjøfolk i Trondhjem fremsatt av A. Egidius Carlsen og komité valgt.

Midler til reisning av dette aldershjem er gitt av Norges Storting, Norges Rederforbund, Nordenfjeldske Dampskipsselskap, Bachke & Co, Det Selmerske Rederi, Den Norske Amerika Linje m. fl. Dessuten ved testamentariske gaver.

Byggetomten, en parcel av Lade Gård, er en gave av Trondhjem kommune ved bystyrets beslutning av 25-1-1923. Bygningen påbegyntes juni

1926 og fullførtes juni 1928. Kong Haakon VII innviet Sjømenns Aldershjem i 1928. Minnekapellet ble vigslet av biskop Kristen Kyrre Bremer 10-12-1986''.

Dette er forhistorien til Sjømenns Aldershjem og Minnekapellet i et nøtteskall.

Vi åpner neste dør. Og der rett fram ser vi gjennom de åpne dobbeltdørene det utrolig vakre Minnekapellet. Lengst framme koret - Minnehallen - som har kuppelformet tak med indirekte lys. Altertavlen viser billedhogger Schiølls fine bronse-relieff: Kristus på Genesaret. På golvet rundt alterringen er arrangert en kompassrose. På veggfeltene i Minnehallen er hogd inn på steinplater navn på skip og trøndersk mannskap som omkom ved krigshandlinger til sjøs 1914-1918. 99 navn har fått sin plass her. Etter siste verdenskrigen ble det (i 1950) risset inn 341 nye navn på veggene i skipet. Navn på trønderske sjøfolk som mistet livet på havet under krigen 1939-1945.

Kapellet som har 70-80 sitteplasser, har også et galleri, der orgelet er plassert. (Lade menighetskor sang her ved en minnegudstjeneste).

Etter egen 'sightseeing' er vi så heldige å treffe Harry Foss som har vært vaktmester her i 10 år. Vi får låne en tykk protokoll der det står 'Gamlehjem for Sjøfolk'. Den er nesten fylt av gulnede avisutklipp. Det første utklippet er fra Dagsposten No 66 1909. Halve protokollen omfatter pengemidler, økonomi og planer. Så blir det grunnstensnedleggelsen i 1926 med en stor folkemasse tilstede. Og bygget reiser seg i 1927. Og nå blir det *"enstemmig besluttet at hjemmet skal hete Sjømenns Aldershjem"*.

Ved den store innvielseshøytideligheten 28. august 1928 var det rene folkevandringen på Lade. Avisene bringer bilder av *"Forsamlingen med minnehallen i bakgrunnen"*. Og Nidaros skriver: *"Aldershjem for sjøfolk skal innvies i morgen av kongen. Vi bringer ovenfor et bilde fra det centrale rum i den vakre forsamlingssalen med minnehallen. Som man ser er minnehallen anbragt i forhold til salen som koret til en kirke. Salen vil bli brukt også til oppbygginger og gudstjenester, og man ser bort i venstre hjørne også et prekestolsarrangement."* Senere omtales dette som *"det lille kapell i Sjømenns Aldershjem"*. Og ved avdukingen av de 341 navnene etter siste verdenskrig, ble minnekapellet innviet.

Kapellet har vært brukt til ulike kirkelige handlinger: begravelser og bisettelser, aftensang og høymesser (da Lade kirke tilhørte Strinda) og bryllup. Hvert år er det minnegudstjeneste her, i mai og før jul. Minnekapellet ble vigslet først 10. desember 1986 ved biskop Kristen Kyrre Bremer ved en enkel høytidelighet. Brukerne av kapellet i dag er bl. a. Trøndelag krigsseilerforening, Triangelsenterets kristelige forening, Sjømannsmisjonen og Ladehalvøya Diakoniforening. De 34 pensjonistene på aldershjemmet har mye glede av kapellet. Har du ikke sett det vakre Minnekapellet? Stikk innom på søndagsturen. Hoveddøra og kirkedørene står åpne om dagen. Og treffer du vaktmesteren, så vet han det meste om Sjømenns Aldershjem og Minnekapellet.

A.

Ladeveien 5, Sandstad, og søskenene Pedersen

Sandstad har i dag gateadresse Ladeveien 5 og er en av de meget få privatboligene som er igjen av det gamle villastrøket "Lillebyen" i Lillebyområdet. Lilleby ble utskilt fra Lillegården i 1875. Lillegården hadde i 1841 blitt utskilt fra Rønningen gård som jo det meste av Lademoens areal opprinnelig lå under. Lillegården lå ved krysset Ladeveien og Stjørdalsveien. Den første delen av navnet Lilleby kommer fra Lillegården og den andre delen kommer fra den småhus- eller hagebyen som ble planlagt og bygd her. Hver villaeiendom her hadde sitt eget navn. Lilleby skole i Ladeveien 1 ble innvidd 13. oktober 1911 da befolkningsekspløsjonen i strøket var et faktum.

Sandstad ble i 1876 kjøpt av Hans og Ulrik Pedersen som var loser og eiendommen skulle komme til å tilhøre Pedersen-familien i vel hundre år. Her vokste brødrene Harald og Sverre Pedersen opp og likeledes deres begavede søstre Marie Louise og Ingrid. Denne resurssterke søskenflokket fortjener å bli omtalt. *Marie Louise* ble direktør for spesialskolene i Norge, *Ingrid* var ansatt som fullmektig på arkitektavdelingen på NTH i en årrekke og var en habil arkitekturhistoriker. Hun er særlig kjent for sine historiske arbeider om Trondhjemsarkitekturen. Hennes bok 'Trondhjemske arkitekturperler' er kommet som nr. 4 i serien Lademoen kirkes småskrifter. Hun har også skrevet en bok om arkitekturutdanningen i Norge. Hennes større artikler er noe av det beste som er skrevet om Trondheims mange Jugendhus, for eksempel om Thomas Angells Hus. Hun var medlem av menighetsrådet i Lademoen i mange år.

Brødrene ble begge professorer. *Harald* ble professor i metallurgi ved NTH der han også var rektor. Han er særlig kjent som grunnlegger og mangeårig eier av Lilleby smelteverk. Han har utviklet den såkalte Pedersen-prosessen for fremstilling av aluminiumsoksid fra jernholdig bauxitt ved elektrisk smelting med koks og kalkstein og utluting av den dannede aluminatslaggen. Broren *Sverre* ble professor ved NTH's arkitektavdeling i boligbygging og byplanlegging 1920-54. Han var landskjent som arkitekt og ansvarlig for byplaner for en rekke norske byer. Han vant konkurranser om generalplan for Hamar, Vang og Furnes, disposisjonsplan for universitetsanlegget på Blindern, reguleringsplan for Tromsø og for Vestre Vika i Oslo. Som leder for Brente Steders Regulering fra 1940-45 fikk han ansvaret for å utarbeide nye reguleringsplaner for alle ødelagte byer og tettsteder. Disse planene ble i all hovedsak gjennomført og derved fikk Sverre Pedersen stor betydning for utviklingen av en rekke norske byer i tiden etter den andre verdenskrigen. Arbeiderboligene i Anton Kalvaas gate er også tegnet av ham. Det samme er mange andre bygg i Trondheim.

Sandstad er nå hjem for en ung familie som gjør en imponerende innsats for å stelle og rehabilitere eiendommen. Den som en sommerdag kaster et blikk inn mot Ladeveien 5 vil finne en idyll med velstelte hus i en fin hage.

Eiendommen ligger der som et lite monument over drømmen om hagebyen som ble bygd, men som senere ble rasert av 'utviklingen'. Nåværende eiere fortjener både respekt og honnør for å ta vare på en viktig del av vår bydels historie. Vi andre kan glede oss over det som derved er reddet av lokal historie, nemlig det som er igjen av drømmen om hagebyen 'Lillebyen'.

Nye kirketekstiler til Lade kirke

Det er en eldgammel tradisjon i kirken at kunsten tas i bruk for å utsmykke kirkerommet og gjøre gudstjenesten til en skjønnhetsopplevelse. Mange mennesker har gitt gaver til slike formål. Noen kritiserer at det brukes store pengesummer på denne måten, men en skal merke seg at dette er skjønnhet som er tilgjengelig for alle som ønsker å oppleve den. Alle er velkommen til å ha glede av den. I menighetsbladet nummer 5/1993 skriver Jan Asbjørn Sagen om en slik gave.

En anonym gave gjorde oss i stand til å gjøre en gammel drøm til virkelighet: Nye grønne kirketekstiler til Lade kirke. Til kirkejubiléet fikk kirken et nydelig hvitt sett til bruk ved fest og høytider. Nå trengte vi et grønt sett til "hverdagstidene" i det pulserende kirkeåret. De grønne kirketekstilene ble tatt i bruk søndag den 24. januar i år. Vår nye sokneprest, Tore Eid, fikk æren av å innvie kirketekstilene.

Hva er så kirketekstiler?

Spørsmålet har kanskje leseren stilt seg allerede. Kirketekstiler er Prekestolsklede, teppe foran alterets vegg som vender mot menigheten (Antependium), Messehagel og Stola. De to siste er "plagg" presten bruker under gudstjenesten. Disse tekstiler er med på å markere kirkeårets skiftende karakter for dem som er til stede ved forskjellige kirkelige handlinger og gudstjenester. Kirketekstilene har en funksjon som bildene i en billedbok. Bildene illustrerer teksten, ordene. Kirketekstilene skal altså utdype og illustrere det budskapet kirken formidler. Vi skal kikke litt i den billedboka som de grønne kirketekstilene tilbyr oss. Men først må vi presentere:

Kvinnen bak verket.

Bak det meste står netthendte og arbeidsvillige kvinner. Hun som har laget kirketekstilene til Lade kirke er ingen nybegynner. Kari Abelone Mobeck heter hun og har laget kirketekstiler til bl. a. Hitra, Fillan og Tiller kirker. Kari Abelone er bosatt på Jakobsli her i Trondheim. Hun har fått mye ros for det hun har skapt med våre kirketekstiler. Bl. a. har domprosten i Nidaros kommet med noen rosende ord.

Billedboka.

Det hellige kan ikke beskrives fullkomment verken med kunstarter eller med ord. Men vi trenger speilbilder av Guds gjerning og Guds virkelighet i blant oss. På den måten blir kirketekstiler forklarende bilder til det kristne budskapet: Kirketekstilene kan "forkynne". Stolaen har gull-gule, modne kornaks og druer

med vinløv til. Det forteller oss om en vekst som har kommet til modning. Guds menneskeåker er klar for innhøsting. Troen har spiret, vokst, modnet. Hvordan det skjedde vet vi ikke, men ved et Guds under er frukten der, frukten som skal sås ut som såkorn for nye medmennesker.

Messehaketens ryggstykke har et Y-formet kors, en korsform som var mye brukt i tidligere tider, bl. a. som grunnplan for kirker (Rennebu og Budal kirker). Y-korset er den korsformen som strekker seg mot himmelen, mot Gud, og forteller med Mesterens egne ord: Det er fullbragt. Til Y-korset har Kari Abellone Mobeck sydd grener og blad for å markere Jesu bilde av Menigheten: "Jeg er Vintreet, dere er grenene". Korset har altså skapt et fellesskap der vi kan høre hjemme, enten vi føler vi passer inn eller ikke strekker til.

Prekestolklede har tema fra pinse og fra åpenbaringstiden (tiden etter jul). Temaet er Jesu egne ord om seg selv: "Jeg er verdens lys". Kunstneren har valgt å fremstille det kosmiske lyset, det som ble til ved skapelsens morgen, det som splittet mørket og la grunnen for våre livsvilkår. Lyset har to horisontale buearmer, utstrakt mot en verden som fortsatt lever med lidelsens mørke. Lysarmene vil omfavne, trøste og varme. To lysflammer peker oppad, troens og håpets flamme slutter seg til de to kjærlighetens flammer og skaper den hellige treenighet.

Paulus beskriver i sitt 1. brev til menigheten i Korint: "Så blir de stående disse tre: Tro, håp og kjærlighet, men størst blant dem er kjærligheten". Denne kjærlighetens vei fra Gud til oss og fra oss til våre medmennesker er det prekenene handler om i de grønne kirketekstilene, ja, ellers også. I Han som er verdens lys blir denne veien synlig.

Ingen fasit.

De ovenstående ord er ingen fasit i tolkning av billedboka de grønne kirketekstilene blir opp for oss. Som sagt: Kirketekstilene forkynner. Hva de forkynner avhenger også av mottakeren eller iakttakeren. Derfor inviterer jeg med frimodighet alle som vil, til å komme selv i Lade kirke og ta en titt i billedboka når den er åpen ved gudstjenester og ved andre anledninger. J. A. S.

Dora er 60 år

Det veldige bunkerskomplekset i Østhavna har vært et velkjent innslag i bybildet siden den annen verdenskrig. Da det ikke var å fjerne på grunn av størrelsen og de svære mengdene jernbetong, valgte man å forsøke å utnytte det til fredelige formål og det har lyktes. Det rommer nå et konglomerat av større og mindre virksomheter. Mange har lurt på hva navnet står for. Svaret er enkelt. Dora står for bokstaven D i det tyske militære stavingsreglementet og D i denne sammenheng står for det tyske navnet for Trondheim, Drontheim. På samme måte står B for den tyske ubåtbunkerer Bruno i Bergen for Bergen og likeledes andre steder.

Da okkupasjonsmakten tok til med byggingen av de veldige ubåtbunkerne ble mange hus på nedre del av Lademoen revet. Husene på sjøsiden av Strandveien ble rasert og ødeleggelsen av denne delen av bydelen ble satt i gang. For Lademoen menighet var det et følelig tap da det kristelige ungdomshuset 'Ynglingen' i Strandveien 72 ble revet i 1941. Den tyske krigsledelsen hadde store planer. Her skulle det bli en trygg ubåthavn for de nordlige havområdene. Dora skulle bestå av to store ubåtbunkere, Dora I og II og en mellomliggende fyringsbunker. Dora I var ferdig ved krigsslutt mens Dora II bare var halvferdig. Heller ikke fyrings-bunkeren var helt ferdig. De uferdige bunkerne begynte man å fjerne etter krigen, men man gav opp og dermed ble hele anlegget tatt i bruk til mindre krigerske formål. Dora I ble solgt til private, men grunnen tilhører fremdeles havnevesenet. Det stod uhygge av byggingen særlig fordi det ble brukt krigsfanger som slavearbeidere mot slutten av krigen. Det var selvsagt den tyske krigsmarine som var byggherre. Hovedentreprenør var Organisation Todt (OT) som før krigen hadde som hovedoppgave å bygge motorveier i Tyskland. Under krigen fikk organisasjonen ansvar for bygging av alle slags anlegg også i de okkuperte land. For OT var det ikke uproblematisk å bruke 'ufaglærte' arbeidere til et så krevende arbeid, men det blir stående som en skamplett på okkupantene at de tvang underernærte og mishandlede fanger til å slite med dette tunge arbeidet dag og natt, vinter og sommer. I 'Lademoen Minnealbum', Trondheim 2003 sidene 149-151 står det et intervju med en av slavearbeiderne, krigsfange Sigfred Spica fra Polen, som arbeidet som jernbinder der i 1943-44. Dette intervjuet gir et gripende bilde av denne siden av Doras historie.

I dag har Dora en ny, lang og fredelig historie bak seg på Lademoen, hele seksti år. Den som nå besøker de tre bunkerne kan stusse over hvor mye og ulik virksomhet som har funnet rom der. Dora I har et utleieareal på om lag 55.000 kvadratmeter. Daglig leder Paal Mehlum som i 1988 overtok etter sin far, som hadde ledet virksomheten siden 1961, vil heller snakke om mål enn om kvadratmeter! Til mange virksomheter er det et stabilt inneklima i denne betongkolossen. Innetemperaturen er på 13-14 grader. Luftfuktigheten er også stabil. Derfor har flere arkiver og biblioteker funnet tilhold her. Trondheim Byarkiv, Universitetsbiblioteket og Vitenskapsmuseet har funnet rom for sine fjernmagasin. Det samme har Statsarkivet i Trondheim. Nidaros Restaureringsarbeider har en svær samling eldgamle skulpturer i sitt lager på Dora I. I tillegg har fem andre offentlige og private arkiver sin plass her. Til nå er det snakk om 75.000 hyllemeter med dokumenter, bøker og kunstgjenstander, men Paal Mehlum sier at det kan bli plass til 300 til 500.000 hyllemeter!

Også fritidsaktiviteter har funnet sin plass. Der er en idrettshall, det drives bowling og biljard og idrettsklubber så som Trondheim Jujitsu Klubb. Så finner en mange næringsbedrifter og deres lagerplasser. På et elleve mål stort område oppe på bunkeren har Nidar sitt sjokoladelager! Så kan en finne BS Maskin, IKU Sintef, Irene Shipping Service, Neste Stopp, Nordisk Dekk Import, Norfolier, Norwire, Toro og Truck & Trailer Industry og mange andre. Til tross

for alle disse virksomhetene kan daglig leder fortelle at det fremdeles bare er en tredel av kapasiteten som er utnyttet! Det er flere potensielle leietakere og dessuten foreligger det planer og tegninger til utvidelse og påbygning av Dora I. Bygging av første byggetrinn på 4000 m² av utvidelsen starter 1. februar 2005.

Furulund Bo- og Treningscenter på Lade

I en artikkel i menighetsbladet nummer 7/1994 presenteres dette senteret som da hadde drevet sin stille og velsignelsesrike virksomhet i over femten år. Det har adressen Lade allé 84.

Furulund er et bo- og treningscenter for russkadde. Furulund ligger i naturskjønne omgivelser på Lade med utsikt over fjorden. Turstien går like nedenfor og er benyttet av beboerne her. Furulund ble innvidd i september 1978 og eies og drives av Frelsesarmeen. Styrer Anne Lise Børstad forteller at det er plass for 40 beboere, kvinner og menn. De bor på egne hybler fordelt på 8 tiltalende pavlions. Et velstelt parkanlegg holdes ved like av beboerne.

Ved Furulund legges det vekt på sosial trening, aktivisering, klare grenser og formidling av normer og verdier etter kristent livssyn. Avvenning og et selvstendig liv i samfunnet er blant målsettingene. Men beboerne kan bo her hele livet om de ønsker det. Noen får seg leilighet og flytter ut. Det er 25 tilsatte i hel eller halv stilling. Husmor Eli Johansen har ansvar og æren for det huslige og for måltider med mye god og hjemmelaget mat, både til hverdag og fest - ikke minst i julehelga. Faste felles måltider serveres i spisesalen i hovedbygget. Ellers kan måltidene også inntas i pavlionsene om ønskelig, unntatt middagen.

De fleste beboerne feirer jul på Furulund. Julekvelden starter kl. 12, da serverer vi julesnitter og sjokolade, sier husmor Eli. Så samles alle til julemiddag kl. 16 med ribbe, pølser og multekrem. Juleevangeliet leses, og mange julesanger synges. Etter julegangen utpå ettermiddagen er det kosetund i den vakre fellessalongen. Og pakkene fra de nærmeste og Furulund åpnes. Det er mange aktiviteter og tilbud i jula. Hyggekveld med besøk av rikskonsertene, bingo og filmer, og andakter. Og det synge mye, slik Frelsesarmeen er kjent for. Jula "synges inn" 1. søndag i advent med juletrepynting, og jula "synges ut" med juletrefest.

Vi blir geleidet omkring på "sightseeing" av Randi Børstad. Det er et vakkert anlegg med planter og blomster både inne og ute. I aktivitetsrommet blant vevstoler og arbeidsbenker finner vi Leif Løvstad, ivrig opptatt med å lage flotte julekrybber, fuglebretthus og julestabbur med innlagt lys. I 3 år har han vært her og stortrives. Han gleder seg til jul. "I fjor var det koselig her og kjempesamt alt sammen. Den beste jula jeg har hatt", sier han.

Vi besøker også en av pavlionsene. På den koselige fellesstua treffer vi 3 av de 5 beboerne: Rolf Christiansen, Alf Elfin Bremnes og John Ottar Wiig. Den eldste, Rolf (83), har vært her i 16 år og trives veldig godt, forteller han strålende. Han liker å stelle med planter som pryder stua, og han har laget et

pent blomsterbed utenfor. Alle er enige om at de har det godt og koselig her, og de gleder seg til jul. "Juletreet skal stå på bordet der, og så skal vi ta fram adventstjerna og adventskransen og pynte", sier de. De vasker og ordner selv fellesrom og sine egne rom. Her er orden og trivsel. Og vi tror og ønsker at de alle får en trivelig og velsignet jul! A.

I 2005 drives Furulund videre i samme spor. I dag er styreren Lisbeth Kleveland Husby og istedenfor husmor har stedet enn kokke, Isabelle Nilsen.

Da Lademoen barnehage evakuerte i april dagene 1940

I Menighetsbladet nr. 2/ 2002 sørget Ingrid Brechan for å gjengi Kristine Holms dagboksnotater fra de dramatiske april dagene 1940 da barna i barnehagen i all hast måtte ut av byen. Kristine Holm, med kjelnavnet 'tante Kikki', var i mange år en kjær og markant styrer for Lademoen barnehage. I april dagene 1940 måtte Kristine og barnehagen evakueres. Her følger hennes egen beskrivelse av sine opplevelser fra disse dramatiske dagene.

Tyskerne tar mer og mer i sin besiddelse av vår by, setter vakter her og der. Kl 1 blir det oppringt at jeg må varsle de barna i Lademoen som ikke har noen steder å evakuere, at de må gjøre seg ferdig kl 6 til å reise til ubestemt sted. Jeg varslet så barna. Så var det å bli ferdig for meg også. Det var en rar dag, men det var min bønn til Gud: "Du må bruke meg og være hos meg." Bjarnhild og jeg spiste middag sammen med menighetssøstrene. Da jeg var i hjemmene hos barna, var det mye ondt å se og høre. De fleste var da glad for å sende sine barn, og de var glad for at jeg skulle være med. Da trodde de at de kunne være trygge for dem. Det var da godt at de stolte på meg. Jeg ville dem alt det beste.

I et hjem jeg kom, der ble moren så sint og sa det var bare jeg gikk. Hun ville ikke sende barna sine uten at hun fikk være med selv. Jeg tenkte da å gå min vei, men det var en annen mor der også. Hun spurte om det var anledning til å sende sine gutter, og det var det. Hun ble så glad. Den andre besinnet seg også og var glad til. Det var da til å forstå. Alle var så opprevet. Gråten var ikke langt borte.

Så kom stunden vi skulle dra. Bilene, 7 i tallet, kom. Barna fikk da sine plasser. Der sto da foreldrene igjen og vinket. Vi var 3 som skulle reise med barna, men så ble det bestemt at vi måtte være 4. Så var det å snu bilene og hente Borgrun. Anne Marie Ringe, Ellen Bang, Borgrun Flatsetø og jeg var da tantene til barna. Det var sagt at vi skulle stanse i Børsa først. Lisbetseter var nevnt, men da vi kom dit, var det å reise til Fannrem bedehus. Der ble vi mottatt av lottene. Godt og varmt var det der. Vi skulle overnatte der.

Det ble båret inn halm og vi lå over hele gulvet, 53 barn som sov godt. Jeg var oppe hele natten. Vi fikk god grynsmelsgrøt og melk. Det så da ut som det smakte. Ut på natten fikk vi mat og kaffe. Vi holdt da motet oppe så godt vi kunne. Borgrun lå på en benk og skulle forsøke å sove. De andre lå i halmen. Det var noen store gutter på 15 år med, og det var vanskelig å få dem til å sove.

Det var barn fra 2 år og opp til 15 år. Humøret var det aller beste. Jeg kjenner Jesus er hos meg.

Onsdag. Det begynner å lysne av en ny dag, og det er godt. Jeg sitter en liten stund for meg selv. Har en stille stund med Gud, ber ham må bevare oss i dag og lede vår vei. Barna er oppe. Hvor skal vi hen? Det hagler med spørsmål. Barna skal bære all halmen ut på jordet. Der skal den brennes, og så er det frokost, havresuppe og smørbrød. Skal si de spiser.

Vi venter doktoren. Barna skal undersøkes om de er friske, og om de har utøi. Doktoren fant at mange av barna hadde utøi. Men det var ikke så galt som han sa. Men noen hadde, det skal være sikkert.

Så kom lensmannen. Jeg ble med ham i hans bil. Det var 3 Bye-gårder som hadde lovet å ta barn. Vi kom da til Styrkar Garberg, en stor gubbe av en mann. En stor gård var det. Fullt av hvit, ren sne var det på veien opp til huset. Og det var så stille der. Det var en fryd å komme fra de 53 ungene en stund. Vi kom da inn der vi skulle være. 4 store stuer og kjøkken. Jeg syntes det var så bra. Nå var det i orden. Vi hadde hus, men mat og penger hadde vi ikke. Så ble lensmannen med oss til handelsmannen, og der skulle vi få mat. Så var det å reise nedover til barna. Der holdt de på med undersøkelsen. En av barna måtte til undersøkelse på sykehuset. Jeg bilte da med henne dit, men hun var frisk. Så tilbake til de andre. Det stod da 15 barn for seg selv borte i en krok. De hadde lus. Stakkars, de gråt så. Så var det å trøste dem. Jeg sa da at det kunne hende at jeg også hadde fått lus på meg. De måtte bare ta det med ro. Da ble det bedre for dem. Doktoren ville disse skulle på en gård for seg selv for å bli avluset, men de skulle spise hos oss. De ble værende sammen med oss.

Vi hørte den ene sa det, om krigen, og den andre sa noe annet. Så kom vi til Bye gård. Vi skulle ha fiskeboller til middag. 15 bokser. Alt ble oppspist og vi voksne fikk ingen ting. Da vi hadde spist middag, var det å få i stand sengeplass. Vi fikk halm, og det ble laget halmmadrasser av ulltepper. Noen hadde ulltepper og andre ikke. Vi hadde ikke noe å hjelpe oss med. Barna var så bløte. Endelig kom stunden de skulle legge seg. Vi sang aftensangen og bad aftenbønn. Så var det en natt til å være oppe. Jeg hadde ikke vært ute av klærne siden mandag. Bibbi og jeg skulle våke denne natten, men Bibbi sov. Natten var urolig.

12/4 fredag. En ny dag med sol. Her er så vakkert, en vakker bygd med mange store gårder. Rike er de. Folk var snilde mot oss. De kom med kopper og kar. Vi hadde jo ingen ting. Vi har havregrøt til frokost. Den ble spist med gafler. Barna skulle da se alt. De for høyt og lavt, ga kyrne for mye mat, slapp ut sauene og hønene, hadde halm inn hos grisene og alt galt som tenkes kunne, gjorde de. En av dem fant vi i fraudungen. Da kom sveiseren fullt sint og sa: *"Dokk får pass på ungan. Dem e i veien for oss all stes!"* Så kom sønnen på gården : *"Nei, det her går ikke det. Vi får da ikke arbeid for dere unger."* Jeg kunne ikke annet enn le litt. Det var andre dagen vi var der. *"Hvordan skal dette ende?"* tenkte jeg. Så var det å ta dem inn og snakke alvor med dem. Jeg visste

ikke hvordan jeg skulle begynne. Men alle forstod at vi måtte oppføre oss ordentlig, skulle vi få være der. Lydige skulle de være. Så fikk de gå ut igjen. Men de var ikke før kommet ut, før de satte i gang igjen. Da ble jeg sint. Husarrest fikk de da. Noen måtte gå til sengs på flatseng på gulvet. Sønnen på gården sa det var som alle var døde, så stille ble det. Barna lystret ikke mannfolkene på gården. De syntes det var godt gjort av meg å sette meg i sånn stor respekt.

Noen av barna skulle til handelsmannen for oss. Vi hadde ikke mer mat. De kom tilbake med det vi skulle ha, og så med den beskjeden at vi fikk ikke mer før alt var betalt. Hva skulle vi gjøre? Da ble jeg tungsint. Så ba jeg Gud om kraft til å holde ut. Vi måtte rasjonere maten. Barna fikk smørrebrød til kvelds, men de store guttene var ikke mette. Det gjorde ondt. Så var det å gå til ro og takke for denne dagen også. Anne Marie og Ellen skulle våke i natt. Jeg var glad jeg skulle legge meg og strekke på kroppen. Men noen ro ble det ikke. Barna som lå oppe hos oss, var så urolige.

Neste dag, samme strålende vær. En ny dag, hva vil den bringe oss? "*Gud vær hos meg i dag!*" Det ble så at Anne Marie og Ellen skulle til Samvirkelaget for å få mat der. En stor liste var satt opp. Vi manglet alt mulig. Bestyreren så ikke blid ut, men mat fikk vi da for 130 kroner, men ikke alt vi skulle ha. Det så trist ut. Betjeningen på Samvirkelaget samlet inn penger og kjøpte mat til oss. En dame ga 5 kroner, og så fikk vi brød fra noen. Mannen på gården ga oss melk og mel. Han skulle til byen. Jeg bad ham ringe til NKA og spørre om de har penger eller mat til oss. Vi ventet spent på utfallet. Han kommer. Ingen hjelp å få. De skal ringe fra Kjær på Løkken og spørre om hjelp, sier han. Hva så?

I dag er det lørdag. Vi har mye som skal gjøres. Barna skal bades. Svar fra kommunen. Ingen hjelp å få. Fannrem kommune må hjelpe seg selv. "Vi har nok med Løkken," fikk vi til svar. I dag har vi risengrøt til middag. Skal si det smaker. Vi har bekymringer, men det står: "Kast all Eders sorg på Herren!" Ja, om vi tror på Ham. Det har jeg fått lære meg denne tiden, for hjelp har jeg fått. Mannen på gården slakter en kalv til oss i dag, så vi har det til middag søndag.

Her slutter tante Kikkis notater. Kort tid etter ble det kapitulasjon, og livet gikk sin vante gang til tross for tyskernes okkupasjon. De evakuerte vendte hjem. Barnehagen måtte gi plass, også til barna i de laveste klasser i folkeskolen. De fleste skolebygg ble beslaglagt og brukt til soldatkaserner av tyskerne.

Litt om Kristine Holm, 'tante Kikki'

I forbindelse med en utstilling på Bydelshuset av gamle bilder fra bydelen fikk Lademoen historielag overlatt et håndskrevet ark om Kristine Holm fra en tidligere lærerinne, Ingrid Brechan. Bjørn Lien oversendte teksten på arket på en mail. Teksten er gjengitt uten endringer.

Kristine Holm ble født den 8de desember i 1899 på Øya i Trondheim, men vokste opp på Lademoen. Som barn var hun utsatt for et uhell under lek, og

fikk et fysisk handikap som plaget henne i mange år. Den ene foten hennes var 9 cm kortere enn den andre. Etter en større operasjon på Rikshospitalet i 1944, ble dette delvis rettet opp. Men Kristine var full av pågangsmot. Hennes strålende smil og evne til omsorg skaffet henne tidlig jobben som assistent ved Lademoen Barnehage under frøken Paaske. En evne til myndig opptreden når det krevdes, gjorde at hun ble den naturlige etterfølger som bestyrerinne, da frøken Paaske gikk av med pensjon i 1935. Kristine var i denne stillingen da krigen brøt ut i 1940. Etter krigen hadde hun et par års permisjon med stipend for å ta utdannelse ved det Frøbelske Institutt i København. Gjennom årene ble hun etter hvert kjent som "hele Lademoens tante Kikki". Da hun gikk av med pensjon i 1967, fikk hun Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste i 48 år. Sine siste leveår bodde Kristine Holm på Laugsands Aldershjem på Lademoen og var aktiv i menighetsarbeidet. Hun døde i 1987.

Lademoen Barnehage fylte 75 år i 1968

Da barnehagen fylte 75 år skrev daværende residerende kapellan i Lademoen, Fridtjof Stubbraaten, en artikkel i juleheftet til Menighetsblad for Lademoen. Her er så mange opplysninger om historien at den er verdt å gjengi.

75 år er kanskje ikke noe langt tidsrom, men allikevel - et blikk tilbake fører oss langt innover i den tid som man gjerne kaller "de gode, gamle dager". Mellom starten av Lademoen Barnehage og dagen i dag ligger en unionsoppløsning og to verdenskriger, og vårt samfunn har i disse år gjennomgått en voldsom utvikling og strukturforandring. For de aller fleste av oss tilhører barnehagens første tid disse fjerne år da så mangt var annerledes. Det var den tid da byen holdt på å vokse østover fra Buran, da bygrensen ble flyttet fra Buran til Ladebekken, da 'Sæterskolen' ennå eksisterte (Den lå omtrent der hvor kirken står nå.) Det var en tid da det ennå ikke var selvsagt at 'det offentlige' skulle sette i gang nye sosiale tiltak. De måtte for en vesentlig del settes i gang av mennesker med sosial samvittighet, mennesker som følte at her måtte noe gjøres - og som gjorde det.

Det var slike mennesker som grunnla barnehagene her i byen. Det var mennesker som følte at de hadde ansvar for barna og som ville dem vel, som ville hjelpe foreldrene ved å ta seg av dem og gi dem noe verdifullt. En må også tro at de hadde blikk for hvor viktig, ja, grunnleggende de første år er i et menneskeliv. Da, om noen gang, trenges omsorg og vern. Dette siste er noe som er blitt allminnelig forstått i vår tid, og det har blant annet gitt seg utslag i at det stadig bygges nye barnehager - om enn langt fra i det tempo som behovet tilsier - og at det av barnehagelærerne fordres en utdannelse som er fullt så krevende som en vanlig lærers. Det er forbi med den tid da man mente å kunne avfeie barnehagearbeidet med et skuldertrekk og ordene "bare lek". Her kan Bjørnsons ord passe: "Bare lek, ja, men av det skal fremtidskrefter vokse."

Lademoen Barnehage tok til med virksomheten under navnet Lademoen Børneasyl den 14. februar 1893. Et betydelig arbeid var blitt utført på forhånd med pastor Øverland som den drivende. I 1887 hadde Rosenborgs eiere ved ingeniør Weidemann skjenket tomt til det påtenkte asyl. I 1890 og de følgende år bevilget Trondhjems Sparebank kr 1000.- Etter hvert kom det også noen testamentariske gaver. Det var først tanken å få leiet lokaler til driften, men det lyktes ikke. I 1892 bevilget så Trondhjems Brændevinssamlag først kr 10.000.- til reising av eget hus, senere som endelig tilskudd kr 9.350.-, og man så seg da i stand til å gå i gang med bygging. Bygning med uthus ble reist for ca. 20.000.- kroner.

Asylet var åpent for alle barn fra 3 år og opp til skolepliktig alder, unntaksvis ble også toåringer mottatt, og oppholdet var gratis. Formålet og reglene for driften finner vi uttrykt i de første grunnregler, og en av dem lyder: "§ 6. Asylets Virksomhed skal gaa ud paa at paavirke Børnene i kristelig Aand, vønne dem til Sandfærdighed og Lydighed, gjøre dem omgjængelige med hverandre og anspore dem til Renlighed og Orden. Forsaavidt Børnene ikke beskæftiges med Leg, skal deres Sysselsættelse væsentlig være beregnet paa at udvikle deres Tanke, Haand og Øie uden synderlig Anstrængelse af deres Forstandsevner. Nogen egentlig Undervisning meddeles ikke."

I den første årsberetning leser vi: "Antallet af indskrevne Børn var 210. Heraf udgik til Skolen 33, 3 døde, og 21 udskreves som udflyttet, syge eller formedels Forsømmelser. Asylet søgtes i de første Maander af optil 122 Børn pr. Dag, det laveste Besøg var 40. Børnene har været sysselsat med Tavleskrivning og Tegning, Regneøvelser ved hjælp af Kugleramme, Forstandsøvelser efter Frøbels System samt Kontursøm paa Karton og klipning og Ravsing af Klæde. De største Smaapiger har været undervist i Linsøm, almindelig Strikning, Pluchstriking, Baandvævning og Syning af Dukketøi. Bibelhistorie, Smaafortællinger og Eventyr har daglig været fortalt, samt en Del Salmer og Smaasanger er lest udenad. Til Avveksling foretoges Leg og i godt Veir landlige Smaature. Af Gutter som Piger er arbeidet forskjellige Spaankurver, 1 Par Vanter, 38 Par Pulsvanter samt nogle Striber til et lidet Pluchteppe og vævet en del hvide Baand."

"Af Direksjonens Damer er opsyet 18 Par Benklæder, 18 Linneder, 12 Skjorter og strikket 6 Par Strømper, som er fordelt imellem de mest trængende Børn. Ligeledes er indkomne Klædningsstykker fordelt blant Børnene eftersom de er mottaget. Denne virksomheten fortsatte til ut i 30-årene. Men da fant man at denne form for hjelp ikke var nødvendig lenger. I stedet kom da mødreforeningen, som i de siste 30 år har vært en god støtte og hjelp for barnehagen.

I de siste 20 år har Lademoen Barnehage hatt sin jevne gang og framgang, og den er i dag en barnehage som tilfredsstillter de fleste krav en kan stille til en moderne barnehage. Ingen kjenner Lademoen Barnehage bedre enn frøken Kristine Holm, hele Lademoens tante Kikki. Hun var knyttet til barnehagen i 48

år, først som lærerinne, de siste 32 år som bestyrerinne. Hun trakk seg tilbake i fjor. Vi vil gjengi litt av et intervju med henne:

- Hvordan var lokalitetene da De overtok i 1919?

- Trekvite golv som ble kostet to ganger for uken med sagmugg, svært lite maling igjen på veggene, etasjeovner og gassbluss. En eneste vask, klosetter ute i gården, en måtte fyre i kjelleren for å få varmt vann, barna hengte yttertøyet på en spiker med snelle på, ikke en eneste hylle på veggene, barna satt på pulter. Disse ble byttet med bord først i 1937. Ingen gardiner, og leker var det smått med både inne og ute. Til gjengjeld hadde man alle tiders tumleplass, et stort areal, fritt og lunt på samme tid. Ungene tegnet og skrev på steintavler med griffel, men ingen sure miner for det, så raspet de lapper, rev filler, rettere sagt. Bilder var det smått med. Var de riktig snille, fikk de lov å se på noen flotte bilder av den tyske keiserfamilie med sin rikelige samling av velkledde unger. Vi laget små møbler av peddigrør, og så sang vi, å hvor vi sang, og ungene lærte alle versene. Et par dukker hadde man også. Da jeg begynte her, hadde vi ansvaret for en avdeling hver - det vil si for 50 barn. Selvfølgelig kunne det være slitsomt, men ungene var annerledes den gang. De var meget forsiktige og hadde stor respekt for oss voksne. Vi hadde faktisk større problemer med det rent praktiske som rengjøring og matlagning. Det var jo gass man benyttet den gang, og den var ikke alltid til å stole på.

- Betyr det at De synes nåtidens barn er tøylesløse og vanskelige å hamle opp med?

- Noen er nok litt ville av seg og det kan bli slitsomt. Men at ungene stort sett er mer åpne og glade og har sine egne meninger er bare positivt.

En avis gir dette glimt av barnehagen i dag: I dag er det ingen som sitter på pulter i Lademoen Barnehage. Her er det livlig aktivitet i hver eneste krok - det males og snekres, synges og lekes. Noen hjørner er avdelt til små koselige dukkestuer, i andre finner vi naturtro butikker med myndige ekspeditriser bak disken. Når spikeren går på tverke eller når Mette får et slag i hovedet av en kavalier, står hyggelige tanter til disposisjon og deler ut hjelp og trøst - og formaninger hvis det skulle trenge. Ungene lager fremdeles leker selv, men nå blir det mer for moro skyld og for å trene opp fantasi og utvikle skaperevne og -glede.

Økonomien trenger et eget lite kapittel. Den har vært skyggen over barnehagens drift, og ofte har det gått etter systemet 'fra hånd til munn'. En måtte være 'om seg' for å få endene til å møtes. En del av tomten ble i en årrekke leid ut til lagerplass, og i kjelleren var det rom som kunne leies ut, og ble leid ut til forskjellige formål, blant annet til lagerrom. I 1905 ble et rom i kjelleren leid ut til fiskeutsalg; men det varte bare et års tid. Stadsfysikus ba om at det måtte fjernes på grunn av den gjennomtrengende lutfisklukten. Lokalene kunne også leilighetsvis gi noen leieinntekter.

Den konstante pengeknapphet må man ha i tankene når man ser på asyllets (barnehagens) 'lønnspolitikk'. Nå var visstnok bestyrerinnens lønn i de første

årene etter måten og i sammenlikning med folkeskolelærernes nokså bra. Hun hadde kr 700.- pr. år. Men en søknad om høyere lønn og pensjon i 1904 ble avslått. Da hun gikk av i 1909, ble hun likevel bevilget en årlig pensjon på kr 300.- Da man i 1906 besluttet å ansette en tredje lærerinne (hjelperske nr. 2), hadde man ikke råd til å by henne samme lønn som den 'hjelperske' man allerede hadde (20-25 kroner måneden). Saken ble ordnet ved at Marie Holm ble tilsatt. Hun var da 14 år, og kunne derfor ikke ha rimelig krav på 'voksen' lønn. Hun fikk 10 kroner måneden.

I dag er den økonomiske situasjon vesentlig bedret. Kommunen gir bidrag som dekker lærerinnenenes lønninger, staten yter et årlig tilskudd og mødreforeningen er en god støtte. I dag opererer barnehagen med et budsjett på over kr 100.000.-, og med det i tankene er det nesten rørende å se over regnskapene fra 'gamle dager'. I 1910 for eksempel har man disse inntektsposter: Bidrag fra Brændevinssamlaget og Sparebanken kr 1.700.- Bidrag til frøken Tranaas' pensjon kr 300.- Husleie kr 400.- Husleie for kjelleren kr 70.- Renter kr 250.- Tomteleie kr 40.- Til sammen kr 2.760.- og det var alt.

Årsmeldingen for 1967 gir en del saklige opplysninger om barnehagen pr. i dag, og det er interessant å sammenholde den med den første årsmeldingen fra 1894. Vi vil gi et par utdrag av den. Den er utarbeidet av bestyrerinnen, frøken Holthe: Barnehagen har vært i vanlig drift med 56 barn fordelt på 3 avdelinger. Det har i høsthalvåret vært en del fraflytting fra strøket av familier som hadde barn i barnehagen, men plassene har det ikke vært vanskelig å fylle, da søknaden til barnehagen er stor.

Helsetilstanden blant barna har vært god og fremmøtet meget jevnt. Pirquet - og legeundersøkelse er utført som vanlig. Barnehagens program har vært allsidig og har i store trekk fulgt årstidene både hva lek og andre beskjeftigelser angår. Barna ved de tre avdelingene har alle hatt turer i vår- og høsthalvåret. Ved avdeling II hadde elever fra Barnevernsinstituttet sin lederuke i november med 'Toget' som emne, og barna fikk i den anledning en morsom opplevelse med tur til jernbanestasjonen og togreise.

Samarbeidet med foreldrene har vært godt. Foreldrene har vist interesse og har sluttet opp om barnehagens arbeid. Det har vært mødremøter regelmessig hver måned, og halvåret ble avsluttet med tur for mødreklubben til Lian. I november hadde mødreklubben en utlodning for å få inn penger til en gave i forbindelse med barnehagens 75-årsjubileum. Utlodningen, som ble avsluttet med foreldremøte i barnehagen, innbrakte ca. kr. 1.400.- netto. Barnehagen har i året hatt 5 praktikanter til sammen. I høsthalvåret har 6 elever fra Barnevernsinstituttet hatt sin praksis i barnehagen.

Artikkelen er illustrert med bilder av de fire bestyrerinnene som hadde fungert til da. Barnehagens første bestyrerinne, frøken Ida Tranaas, den andre, frøken Johanne Paaske, den tredje, frøken Kristine Holm og den fjerde frøken Jorun Holthe.

Trondheim Asylselskap fylte 150 år i 1977

Her skal vi gjengi en artikkel i Menighetsbladet 10/1977 om selskapet bak de kirkelige barnehagene i Trondheim. Sverre Sletvold skrev til jubileet en interessant bok om dette selskapet. Bokens tittel er: Trondhjems Asylselskap

Den eldste institusjon i landet som idag driver barnehager, Trondhjems Asylselskap, feirer i år 150-årsjubileum. Den 8. november 1827 stiftet en gruppe sosialt bevisste borgere av stiftsstaden De Nødlidendes Venner, som selskapets navn lød fram til 1849. Fra den første tid av følte selskapet et særlig ansvar for barna, og allerede i 1839 ble det første børneasyl, Byens Asyl, opprettet, og i 1840 fikk forstedene Ihlen og Baklandet sine asyl. Vår bydel som hadde en kraftig befolkningsøkning i slutten av 1800-tallet, fikk sitt asyl i 1893 i Østersundsgt. 3, den nåværende Lademoen barnehage. I dag administrerer Asylselskapet 6 barnehager, idet Domkirkens og Hallsets barnehager kom til etter krigen.

Fra gammelt av har målet for selskapets asyl drift vært å sørge for barnas vel både legemlig og åndelig og fremme deres utvikling og "aabne deres Hjerter for Guds frykt." Asylselskapet kan nå se tilbake på et storartet og vidstrakt arbeid for den oppvoksende slekt gjennom 150 år, og selskapet og dets ansatte fortjener for dette stor honnør og takk.

Vi kan ikke nevne Asylselskapet og Lademoen barnehage uten å vie et kapittel til barnehagelærer gjennom hele 50 år, frøken Kristine Holm, kanskje vel så godt kjent som tante Kikki, som nå er pensjonist og residerer i en hyggelig leilighet på Laugsand aldershjem. Tante Kikki må oppleves. Hun er et varmt og livlig menneske som har et vell av opplevelser og erfaringer å øse av når man ber henne fortelle. Alderen ser ikke ut til å tyngte henne det minste. Pensjonisttilværelsen har ikke på noen måte gjort den travle barnehagelærerinnen til en passiv, tilbaketrukket dame. Hun er fremdeles aktiv og er med i et utall av foreninger og andre virksomheter i menighets-sammenheng.

- Jeg ville egentlig bli sykepleierske, men den muligheten ble stengt for meg på grunn av en hofteskade. Men jeg var bestemt på å ville arbeide med levende materiale, og som 19-åring begynte jeg som assistent ved Lademoen asyl i 1919. Å arbeide med barn er godt og rikt, ja, et herlig yrke! Femti år er lang tid, og tidene har forandret seg mye, og det har selvfølgelig vært problemer og vanskeligheter gjennom årene. Vi ber henne nevne noen eksempler.

- Tenk bare på det at vi hadde 150 barn på samme plass som det nå er ca. 40 barn på. Vi var bare tre voksne i alt, og på min gruppe, som besto av de eldste, fra 5 til 7 år, hadde jeg ofte ca. 70 eller flere. Og sunnheitsforholdene kunne være så som så. Lusa herjet ille noen ganger. Og gulvene ble vasket bare 1 gang i uken, for øvrig bestod renholdet av daglig kosting med våt sagmugg. Når barn og voksne skulle på klosettet, måtte vi gå til 'Amerika', som veslehuset ute på gården ble kalt, fordi det var så lang vei dit. Og så slet vi med

økonomien. Min lønn var så lav at jeg ikke ville ha greid meg hvis det ikke hadde vært for mine foreldre. Og den gang vi skulle skifte ut de gamle pultene med stoler og bord, måtte vi drive tombola i en hel uke for å skaffe penger. En særlig trasig tid var krigstiden.

Og tante Kikki forteller. Hun minnes havresuppa de måtte koke, hun minnes også den hjelp som kom fra alle kanter, pakker fra Sverige og Amerika med mat og skotøy. Særlig strabasiøst må det ha vært under evakueringen i 1940. Hun fikk ordre om å samle sammen barnehagebarn og gjøre klar til evakuering allerede morgenen etter. Og neste dag, i voldsomt snøvær, bar det av sted i biler til et ukjent bestemmelsessted. Bare to voksne skulle ha ansvaret for barna. De måtte også ta med seg søsken av barnehagebarna, så til sammen skulle de ordne opp for 53 barn i alderen 1 1/2 til 15 år! De havnet omsider på By gård i Meldal. Tante Kikki krydrer hele tiden beretningen med episoder, som ville fylle mange menighetsblad. Det er episoder om gode og slemme mennesker, om en håpløs økonomisk situasjon, om små og store sorger og gleder for den store barneflokk. Vi tror henne så gjerne når hun forteller at hun ikke hadde blund på øynene på flere døgn. Etter 1 1/2 måned gikk det ikke lenger på grunn av økonomien, og barna ble enten spredt rundt på gårder eller sendt hjem.

Kristine Holm betrakter alle disse vanskeligheter som utfordringer. Vi tror ikke hun ble motløs, hun løste problemene som best hun kunne under de rådende forhold og ga seg ikke.

- Jeg ville ikke ha unnvært noe av det. Jeg følte at jeg hadde en oppgave, jeg var betrodd et ansvar. Jeg er i dag glad for at jeg har fått bruke meg selv og de evner og krefter som jeg selv har fått i gave fra Gud.

Vi må bare ikke tro at alt var problemer og gjenvordigheter. Tvert imot var det alltid lyspunkter. Som eksempel på dette tar vi med et par episoder som må ha varmet Kristine Holms hjerte og vært som belønning for strevet:

- Hver lørdag samlet jeg min gruppe rundt meg, og vi hadde andakt, og vi samtalte om Jesus. En gang kom et barn bort til meg og sa: "Æ ska hels fra faren min og si at det derre me'n Jesus e bare nå toill." Jeg svarte bare: "Spør faren din om han har hørt om Jesus på søndagsskolen og på skolen." Neste gang kom barnet tilbake med følgende beskjed: "Æ ska hels fra faren min og si at du bare skull holl på som du har begynt." En annen gang, i adventstiden, hadde vi snakket om stjernen som viste de vise menn veien til Jesus. En gutt kom tilbake dagen etter og sa: "Tante, æ så stjerna foran mæ og fulgt ætter'a heilt te æ kom te barnehagen, æ." Noe var sådd i det barnehjertet.

- Jeg tenker med glede tilbake på disse årene. Jeg har hatt med mange mennesker å gjøre. Jeg har hatt opptil fire generasjoner av samme familie i barnehagen. Ofte kommer voksne mennesker bort til meg på gaten og spør: "Kjenne du mæ igjen?" eller "Huske du mæ?" Morsomt er det at jeg ofte kan svare ja.

Fremdeles kan vi trygt si at Lademoen barnehage er en institusjon av stor betydning for Lademoen. Men mangt er annerledes i dag, særlig etter den store

ombyggingen innvendig for et par år siden. Interiøret er gjort mer praktisk og dekorert med glade farger og med barnas egne arbeider. Det finnes mange små kriker og kroker, hemser og forheng, peiskrok, kjøkkenkrok og snekkerkrok, kort sagt, et eldorado for barn. Kjærlige og oppfinnsomme 'tanter' sørger for at hverdagens trivialitet er et ukjent begrep, stadig foregår det noe som er 'annerledes'. En tur til stranda eller til Lian i godvær, hjemmebaking, trimdag i ordentlig gymsal på Lademoen skole, vafler hver mandag, byturer til museum eller til Torvet, - alt dette utenom det rent obligatoriske. Ingen steril barneparkering der i gården. Utvikling og trivsel står i høysetet. Personalet tar frivillig på seg mye merarbeid. Et eksempel til? Forleden dag var det 'vann-dag' i barnehagen...

Midt oppi det hele finner vi styreren Elsa (Almoaas) og Ada (Widding) som regjerer sine tropper av barn, praktikanter og elever med bestemt, men kjærlig hånd. Vi spør styreren om hun liker seg i barnehagen. (Et overflødig spørsmål, for hele Elsa stråler av trivsel!)

- *Jeg synes jeg har et fantastisk og levende yrke. Det er inspirerende og givende å få være noe for barna og få gjøre noe for dem. Dessuten lærerikt.*

- Gjelder den kristne målsetningen fremdeles for Asylselskapets barnehager?

- *Ja, det gjør den, og de fleste foreldre er takknemlig for det. Det hender at vi møter betenkeligheter, men vi har alltid kommet til enighet. Visste du forresten at vår barnehage har fått et rykte på seg?*

- ?

- *Jo, under målsetningsdebatten for en tid siden holdt en førskolelærerstudent følgende innlegg ved en utenbys førskolelærerskole: "Jeg vet om et avskrekkende tilfelle: På et sted som heter Lademoen barnehage i Trondheim driver de med indoktrinering av barna!" Dette burde tas som et kompliment, særlig fordi det kom fra fiendens leir.*

Trondhjems Asylselskap er nok ikke noen olding, trass i sine 150 år. Den er en høyst livskraftig institusjon, i full virksomhet med å realisere det mål at man skal gi barna "en glad barndomstid som lyser tilbake på hele livet" som en av asylbevegelsens pionerer uttrykte det i 1836. ArK

Lademoen barnehage feiret sitt 110 års jubileum i 2003

I menighetsbladet 1/2003 skrev JAS, Jan Asbjørn Sagen, prest i Lademoen prestegjeld med særlig ansvar for Lade sogn, følgende artikkel om barnehagen under tittelen Lademoen barnehage jubilerer.

I disse dager feirer Lademoen barnehage sitt 110-års jubileum. Det er mange som har vært innom barnehagen fra nærmiljøet vårt. Ofte kan foreldre til dagens barn fortelle at de har gått i barnehagen der selv. Da kan vi begynne å snakke om tilhørighet og tradisjoner.

Det som har kjennetegnet Lademoen barnehage i en årrekke, er en solid basis i tradisjonen og samtidig en modig vilje til å gå nye veier og utforske nye strukturer og pedagogiske metoder. Barnehagen har et høyt kvalifisert og dyktig personale som har vært svært stabilt. Kontinuitet er viktig for barn. I tillegg trenger barn å få hjelp til å se sammenhenger og verdier i en ellers kaotisk hverdag. Det får barnehagebarna i Lademoen hjelp til blant annet gjennom at barnehagen drives med en utvidet kristen formålsparagraf.

I 1893 ble Lademoen børneasyl opprettet. Da ble fabrikker og andre arbeidsplasser for både kvinner og menn etablert i bydelen vår. I mange familier arbeidet begge foreldrene, og barna under skolepliktig alder trengte et sted å være. Derfor ordet asyl (= et vernet, trygt sted, jamfør dagens asylsøkere). Senere, på 1930-tallet, ble begrepet barnehage vanlig. Barnehagen var et sted for lek og læring, ikke bare et oppbevaringssted. På asylet fikk barna mat, de lærte enkle håndverk, jentene strikket, guttene snekret eller rev filler. Det var aktivitetstrening og forberedelse på voksenlivet. Det kom tidligere da enn nå.

Dette året er kjelleren i barnehagen rehabilitert. Dermed har personalet fått bedre miljø og arbeidsmuligheter. Der er grupperom, personalrom og dusj. Styreeren gjennom mange år, Per Arne Pedersen, har fått kontor i kjelleren. Fra 2001 har barnehagen en samarbeidsavtale med Trondheim kommune. Barnehagen tar inn barn i det kommunale inntaket. Kommunen dekker lønn og andre budsjetterte driftsutgifter.

Selve jubileet ble feiret med en åpen dag i barnehagen torsdag 13. februar. Da ble det servert saft og pølser, kaker og kaffe, en flott meny med noe for både barn og voksne. Både barn, foreldre og personalet koste seg sammen. Barnehagen fikk overrakt en stor bukett tulipaner fra Lademoen menighet i anledning jubileet.

Skulle noen av menighetsbladets lesere ønske et gjensyn med sin gamle barnehage kan man bare kontakte styrer Per Arne Pedersen på telefon 73522244 eller formann i eierstyret: Jan A. Sagen, Lade prestekontor, telefon 73920656.

JAS

Kirken på Østmarka sykehus på Lade

Det var i nummer 1/1991 menighetsbladet presenterte de tre kapellene eller kirkerommene som lå spredt rundt i ulike institusjoner på Lade og Lademoen, nemlig på Olavsgården på Dalen, på Sjømenns Aldershjem og på Østmarka sykehus. I ingressen til den artikkelen som vi skal gjengi her, blir det sagt at de to menighetskirkene på Lade og Lademoen ofte blir nevnt i bladet, men at det finnes tre mindre kjente kapeller i prestegjeldet.

Østmarka sykehus, eller Trøndelag Psykiatriske Sykehus, avdeling Østmarka, som det nå heter, ble bygd og etablert først på 1900-tallet. I 1918 stod Trondhjem kommunes sinnssykehus ferdig på Spannet. Østmarka sykehus gikk i tida fram til siste krig stort sett under navnet Spannet. Det var bygget på grunnen

til gårdene Østmarka og Spannet. Da sykehuset ble tatt i bruk, var det 7 bygninger, 2 nye stod ferdig i 1960.

Selve kirkerommet ligger i 2. etasje i "det gamle kontorbygget", det nåværende Psykiatrisk Institutt. I begynnelsen var dette en festsal, men den ble også brukt til gudstjenester. I 1960 ble den gamle festsalen på 130 kvadratmeter ominnredet til kirke. Og i januar 1961 ble den vigslet av biskop Fjellbu. Kirken er utstyrt med alterring, kors og alter, døpefont, maleri og tekstiler. Alt dette er utført av pasienter ved sykehuset. Kirken som har 130 sitteplasser, var ofte stappende full ved høymesse annen hver søndag, forteller sykehusprest Hans Stifoss-Hanssen. Kirken fungerte som en slag "menighetskirke", også for de ansatte. Og det var både bryllup og barnedåp her, der både barn av ansatte og pasienter ble døpt.

- *Men nå er det store forandringer. Hva er det som egentlig har skjedd?*

- Vi hadde tidligere tre ganger så mange pasienter her, ca. 300, sier Stifoss-Hansen. Men fra 1970-80-tallet skjedde det store omlegginger i driften ved sykehuset. Mange pasienter ble utskrevet, og en stor del fikk helgepermisjoner. Vi har nå andre typer pasienter. Og mange er ikke alltid friske nok til å gå i kirken. Det kan nå være 5-20 som deltar i gudstjenesten. De ansatte bor ikke lenger i leiligheter i sykehusbygningene, slik de tidligere gjorde.

- *Og kirken er ombygd?*

- Ja, i 1987 ble det svære kirkerommet til en kirkeavdeling, der kirken har 35 sitteplasser. Så er det en salong og prestekontor. På en måte fungerer den nå mer lik en sjømannskirke. Den tidligere høymessen er erstattet med en forkortet gudstjeneste. Og så er det sosialt samvær med kirkekaffe. Pasientene hjelper til. Vi har kirketjener og organist tilsatt i små bistillinger.

- *Kirken og presten har også andre funksjoner?*

- Det er både kurs og møter her. Og så er det mye samtaler med pasientene, både poliklinisk og med dem som er innlagt.

- *Er kirken og gudstjenesten åpen for alle?*

- I prinsippet kan hvem som helst komme på gudstjenesten, som fortsatt er annenhver søndag kl. 11, men vi har sluttet å annonsere den. Kirken i "den gamle kontorbygningen" er lett gjenkjennelig, med blyglassvinduer ut mot fasaden, og den virker "kirkeaktig". A.

Lademoen kirkes guttekor ble 25 år i 1975

Da Guttekoret i Lademoen kirke fylte 25 år hadde menighetsbladet i nummer 9/ 1975 en historisk oversikt over virksomheten.

Lademoen Kirkes Guttekor fylte 25 år den 16. oktober i år. Dette er et jubileum som bør markeres ettertrykkelig, og Menighetsbladet vil hermed slutte seg til rekken av gratulanter og samtidig trekke fram for leserne noen glimt fra korets virke fram til i dag.

Det er naturlig å starte med å nevne initiativtakeren og korets dirigent helt fra starten i 1950 til i dag, organist Ivar J. Bonsaksen. Helt siden han startet som organist hadde han gått med ideen om å stifte et guttekor. På siste møte før sommerferien i 1950 ga menighetsrådet klarsignal, og Bonsaksen kunne dermed sette sin ønskedrøm ut i livet. Utpå høsten ble 30 nybegynnere fra Lademoen og Lilleby skoler opptatt. Det viste seg snart at dette var ivrige gutter med bra stemmer, og korets debut kunne derfor foregå allerede julaften 24. desember 1950. Koret som for anledningen hadde leid noen herrestemmer, sang flerstemmig julesanger, og det fortelles at det nye innslaget gjorde et meget sterkt inntrykk på tilhørerne som fylte kirken til trengsel. Den første offentlige konsert ble holdt i mars året etter og siden har det gått slag i slag.

Korets motto har helt fra starten vært *Cantate Domino - Syng for Herren*, og under dette motto har koret satt sitt preg på menighetslivet. Utallige er de høymesser, koralaftener, konserter og andre tilstelninger i menigheten hvor guttekolet har vært tilstede og slått an lovsangstonen.

Også utenfor menigheten har koret båret fram sitt budskap i toner, på stevner og på sommerturer. Innenlands har det bl. a. vært lengre turer til Møre og Nordland. Da gikk ferden med en av Brandbåtene. Vi må heller ikke glemme turen til broderkolet i Snåsa, som resulterte i gjenvissitt. Også utenlands har koret latt seg høre ved tre forskjellige turer, til Sverige to ganger og til Danmark én gang. Vi kan tenke oss at dette er milepæler som både gutter og ledere ser tilbake på med glede. Vi sakser for moro skyld noe som stod å lese i en dansk avis etter konserten i Herning: *"Ingen kan stå for gutter, der synger på norsk -, saa mange mennesker som St. Johanneskirken i Herning kunne rumme, med alle klappestoler taget i brug, fik leilighed til at glæde seg over Lademoen Kirkes Guttekors koncert i aftes. Koncertens fine standard skyldes den meget musikalske familie Bonsaksen, hvorav organist Ivar Bonsaksen har å æren for korets præstasjoner, der er opparbeidet under hans dirigentstok."*

Selv om Bonsaksen både er ildsjelen, krumtappen og primus motor i guttekolet, skjønner vi at det må være umulig for en mann å ta seg av både det musikalske og de praktiske ting, og vi spør om han har noen assistanse.

- Ja, jeg har hatt mye hjelp av styret med mangeårig formann Arvid Forfod i spissen, og likeledes av Guttekolets mødreklubb. De har trådt støttende til ved alle anledninger.

Vi forstår også at i løpet av disse årene har hele dynastiet Bonsaksen på en eller annen måte vært engasjert i korets arbeid. Sønnene Per Fridtjof, John Magne og Bård Einar har etter tur vært med både som guttestemmer og som herrestemmer og dessuten som hjelpe-dirigenter og akkompagnatører. Til og med spinnesiden med moder Margareta, datteren Ingrid og svigerdatter Maria har vært med både som solister og ellers. Og god hjelp er godt å ha! Det er jo ikke bare sangen som skal ivaretas. I et guttekor kommer så mye annet inn i bildet, turer, idrettsarrangementer, juletreffester, samfunnsaftener. Miljøarbeidet er viktig for at koret skal fungere!

Vi kan med glede slå fast at gjennom guttekolet har hundrevis av gutter fått utviklet sangstemmen og musikaliteten. De har fått del i den rikdom som kirkemusikken representerer. De har fått del i det kameratskap og den gode ånd som råder i et korfelleskap. Sist, men ikke minst har de gjennom kolet blitt ført i nær kontakt med menighetens gudstjenesteliv, og kolet må derfor ses på som et verdifullt ledd i kirkens barne- og ungdomsarbeid.

Vi ber Bonsaksen forelle litt om kolet i dag.

- Det er nå ca. 30 gutter og 10 herrestemmer med i kolet, og jeg må si meg ganske fornøyd med de stemmene jeg har nå. Det burde selvsagt ha vært flere, men rekrutteringen har vært variabel de siste årene. Men med et begynnerkor på bortimot 30 i tillegg ser det ikke så mørkt ut. Vi øver hver mandag og torsdag, og kolet deltar i mange gudstjenester, koralaftener m. v. hvert år. For tiden er vi opptatt med øvelser til den tradisjonelle julekonserten.

Et slikt jubileum må vel behørig feires med brask og bram. Hva slags planer har dere?

- Jubileumskonserten ble allerede avholdt i vår, og den 25. oktober gikk den store jubileumsfesten av stabelen. Der var alle guttene, herrestemmene, foreldrene og andre impliserte invitert. Nå gjenstår en jubileumsmiddag for kolets medlemmer.

Menighetsbladet ønsker lykke til med jubileet og med arbeidet framover.
ArK

Konkursen ved KA-Senteret på Lade

På grunn av drastisk forverring av de økonomiske forholdene i byen greidde man ikke å fortsette driften av det nye Kirkelige Aktivitets-Senteret (KA-Senteret) på Lade. Fra 1991 til 1993 brakte menighetsbladet flere dramatiske meldinger med ønsker om gaver til senteret. Nummer 4/1991 hadde en artikkel med overskriften "KA-Senteret konkurs". Der heter det:

For venner og brukere av Kirkelig Aktivitetssenter kommer ikke nyheten som en overraskelse. Det har vært kjempet i flere år for å unngå denne utgangen. Stiftelsens styre hadde godt håp om å forhandle frem en minnelig ordning med kreditorene som kunne berge unna menighetens lokaler fra tvangsauksjon. Men ved månedsskiftet april/mai var det ingen vei utenom å erklære seg selv konkurs. Dette ble særlig gjort av hensyn til de som bor i senteret for Stiftelsen KA-Senteret kunne ikke lenger dekke sine andeler av fellesutgiftene. Alle stiftelsens midler var oppbrukt og strømgjeld forfalt.

Kanskje skulle det vært gitt informasjon om den konkrete stillingen i større grad. Men vi kunne aldri nådd alle, og vi kunne heller ikke ha forhindre at ville rykter og useriøs spekulasjon har spredt seg og skapt utrygghet på bakgrunn av våre saklige opplysninger. Dessuten har utviklingen bølget frem og tilbake fra pessimisme til optimisme. Denne usikkerheten ville Stiftelsen spare givere, brukere og lokalbefolkningen for.

Hvorfor har dette skjedd? Det må slås fast med en gang: Ingen kunne forutse i 1982 at norsk økonomi ville gå inn i en krise i slutten av 1980-åra. Ikke banker, ikke økonomiske eksperter, ikke initiativtakere og byggekomité for KA-Senteret. Ingen kan lastes for det som har skjedd. Også kristne har rett til å planlegge og gjennomføre store prosjekter når de er forankret i virkelighetens verden og i nøkterne oversikter for fremtiden så langt man kan se. Det er imidlertid et faktum at bedrifters generelt dårlige råd har gjort at vi ikke har fått kjøpere/leietakere til næringslokalene i husets øvre ende. Dermed har vi sittet med en gjeld som har spist på seg. Det er nesten utrolig at det har gått så pass lenge.

KA-Senteret har vært så mye i disse årene: Et svært tjenlig verktøy i menighetens arbeid. En fin ramme rundt store familieanledninger. Et forsamlingslokale som nærmiljøet både brukte og trivdes i. I denne skuffelsens stund er det lett å glemme hva vi har hatt i KA-Senteret. Et fint supplement til vår vakre kirke.

Fremover er det meste usikkert naturlig nok. Menigheten arbeider for å finne en løsning på sitt behov for lokaler. Muligheten for midlertidig å leie menighetslokalene er til stede. Vi vil komme tilbake med mer stoff om fremtiden i neste nummer av menighetsbladet. Gledelig nok stilles følgende spørsmål i disse dager: Hva kan vi gjøre? Mange venner av KA-Senteret vil yte sitt. Svaret er todelt: Be for huset og for menighetens situasjon: Og: Vær forberedt på ny innsats for å skaffe menighetens lokaler, enten våre kjente og kjære eller nye.

I mellomtiden trenger Kirkeforeningen vår gavestøtte så vi kan ha midler i beredskap. Kirkeforeningens innsamlingskonto er: 8601.5455294. JAS

Kirkelig Aktivitetssenter på Lade

I det følgende nummer av menighetsbladet nr. 5/1991 kom det mye om senteret, om historien da det ble bygd og om bruken siden det stod ferdig i 1982. Det var naturlig at mismotet spredte seg etter konkursen. Likevel dristet man seg til å se fremover.

Tida før KA-Senteret

Viggo Haukland som var aktivt med i Småkirkebevegelsen sier: Lade som moderne bydel begynte å ta form fra midten av 50-årene: Høyhus, boligblokker, rekkehus, tomannsboliger og eneboliger forandret det rolige, landlige "utfartsstedet" totalt. Lade skole ble bygd (den ble snart for liten), Ringve gymnas så dagens lys, forretninger vokste fram, Denne forandringen gjaldt hele Lade, men kanskje spesielt Østmarkneset og Fagerheim.

Mange mennesker følte seg ensomme, fremmedgjorte og rotløse i dette "nye storsamfunnet", ikke minst i kirke- og menighetssammenheng. Lademoen kirke var langt unna, og Lade kirke hørte ennå Strinda til. Men nettopp i denne vanskelige situasjonen nådde småkirkebevegelsen også til oss. Den startet

egentlig i Oslos mange nye drabantbyer, men spredte seg over hele landet. Hos oss førte hjelpeprest Per Kne og klokker Sigurd Holm an, og vi fikk en lokal "vekkelse" i en engasjert og målrettet småkirkebevegelse. Møter ble holdt i private hjem, *Småkirkeforeningen* ble høytidelig stiftet, en rekke *kirkeringer* vokste fram, *kirkedager* og *småkirkeuker* ble organisert. Pastor Louis Schäfer gav oss mange idéer om menighet og økonomi, og han var også med å stifte ungdomsklubben. Gerd og Arne Garnes hadde sin egen "private" barne- og ungdomsklubb i en årrekke i sitt eget hjem som også fikk stor betydning. Initiativ, bevisstgjøring, samhold og håp var tent.

Men vi skulle så gjerne hatt et fast sted å samles, hverdag som helg. Vi begynte å drømme om en egen *småkirke* på Fagerheim gård, en "brukskirke" både for gudstjenester og allsidige aktiviteter for barn, unge og eldre. En egen plangruppe la planer og samlet inn penger (vi hadde bl. a. en stor utlodning av bil, og kirkeringene hadde loppemarked og julemesse). Arkitekt Knut Bergersen laget et fremtidsrettet og praktisk utkast som med begeistring ble enstemmig godkjent av et stort folkemøte på Ringve skole. Vi var så nære, så nære, men planene ble bare *nesten* vedtatt av Trondheim kommune. Menighetslivet fortsatte likevel med midlertidige løsninger, helhjertet innsats og allsidig virksomhet. Men drømmen om et Kirkelig Aktivitetssenter på Lade levde videre - med nytt styre og nye tomtemuligheter.

Litt om KA-Senterets historie

Aasmund Eide som har vært formann i Ladehalvøya Kirkeforening, KA-Senterets venner, gir oss denne orienteringen: Ladehalvøya har lange historiske tradisjoner og har vært et politisk og kulturelt sentrum for Norge og Trøndelag. I nyere tid var vår vakre 800 år gamle kirke et annex under Strinda. Det var derfor ikke så underlig at mange Ladeboere hadde et ønske om egen kirke, og da som en arbeidskirke til menighetens forskjellige behov.

I begynnelsen av 1960-årene tok dette form av Ladehalvøya kirkeforening som begynte å arbeide for en småkirke. Særlig festet en seg ved Fagerheimområdet hvor det var visse tomtemuligheter. Det kom imidlertid bevegelse i sogneinndelingen, slik at vi kunne se frem til å få Lade kirke som sognekirke for området. Det ble derfor slik at arbeidet med å få egnede arbeidslokaler ble startet. Vi måtte også se oss om etter passende tomt, helst i nærheten av kirken for å få til et best mulig samkjørt arbeidsfelleskap.

Den nåværende tomten var regulert til offentlig formål. De politiske konstellasjonene var så vidt gunstige hos de offentlige myndigheter at vi kunne søke og fikk tildelt tomt der huset nå står. Byggingen måtte være kommet i gang innen 2 år etter at vi kjøpte tomten. Folk på Lade hadde gitt midler gjennom 20 år. Da 2 år var gått, fikk vi varsel om at tomten måtte tilbakeleveres. Imidlertid hadde det lyktes å påbegynne graving av tomten, faktisk i mellomjulen det året slik at vi kunne svare tilbake at bygging var påbegynt. Planene var betinget av at det ble minst mulig utgifter på møterommene, fordi disse vanskelig kunne inntjene nok alene. Brukerne var jo avhengig av rimelige lokaler. Det var også

andre behov i regionen som var presserende. Det trengtes trygdeleiligheter, og det var ønskelig med et legesenter. Dessuten lokaler for prestekontor og for hjemmesykepleien. En kombinasjon av disse behov syntes å være naturlig på den fine og sentrale tomten.

Samarbeidet med kommunen gikk dessverre i stå. De politiske forhold hadde endret seg i vår disfavør, og det ble etablert legesenter like i nærheten i kommunale lokaler. Trygdeleilighetene som ble tilbudt kommunen ble sagt å være dyre, selv om vi ikke kunne se at de var dyrere enn andre tilsvarende tilbud. Standarden var ekstra god bl. a. med eget alarmanlegg og dimensjoner som kunne passe for folk med trygghetsbehov. Bygget var kommet så langt at det var ingen vei tilbake. Vi fikk også trygge leieboere og en finansiering bl. a. med Husbanken for leilighetene. De første årene gikk derfor huset med økonomisk balanse, og var rimelig for dem som ønsket å bruke møtelokalene. Det ble mange etter hvert. Behovet var stort for alle aldersgrupper.

De siste par årene har det imidlertid ikke lyktes å få leiet ut næringsarealene fordi bunnen falt ut av markedet, noe ingen kunne forutse da huset ble bygget. De øvrige deler av huset kunne ikke forrente de store renteutgiftene, og det var ingen annen råd enn å gå til konkursbehandling. De fleste leilighetene er solgt til selveiere og er ikke berørt av dette. Kreditorne har nå overtatt de verdier som ikke er solgt, men vi håper naturligvis at det ennå kan bli en ordning for møtelokalene som så sårt trenges av menigheten og andre brukere.

Det er grunn til å takke dem som har kjempet drabelig for å få leiet bort eller solgt, slik at konkurs kunne unngås. Særlig må nevnes styret i Stiftelsen Ladehalvøya Kirkeforening som har gjort alt de kunne. Likevel har de ikke kunnet snu de dårlige tidene i samfunnet og på næringsfronten. Ingen kunne vite at tidene skulle bringe utleiemulighetene til null og at banker og næringsliv ikke klarer seg økonomisk. Huset står imidlertid der som en ressurs for området uansett.

KA-Senterets Venner som har prøvd å støtte huset med innsats og med innsamlede midler, har ikke gitt opp. Selv om Stiftelsen ikke lenger kan bestå, har vi håp om bedre tider og vi tror på Ladeboernes vilje til å medvirke også videre. Vi håper på en avklaring, og vil i så fall på nytt måtte gå ut til alle gode krefter på Lade for å gi støtte til det nødvendige arbeidsredskap i Herrens tjeneste som dette huset representerer. For dem som har sittet i styret for huset, og for oss andre som har vært med i støtteforeningen, er en god løsning et alvorlig bønneemne og vi ber alle Ladeboere være med oss i en samlet bønneaksjon for at det må lykkes.

12 års allsidig virksomhet

Ola T. Lånke var vår prest i de fleste av de gode årene, og gir oss noen glimt fra denne tida: KA-Senteret ble ferdig til bruk i løpet av høsten 1982. Jeg tror ikke jeg tar for sterkt i om jeg sier at for Ladehalvøya menighet var det som å begynne på en ny tidsregning. Nå var det åpnet muligheter for en langt videre

kontakt mellom kirke og folk enn før. Som navnet uttrykker var vi opptatt av å skape et tilbud om aktiviteter for alle aldersgrupper.

Hvor skulle vi starte? Vi begynte "nedenfra", med de minste. Søndagsskole hadde det vært før i Lade kirke, nå var det bare såvidt liv i den. Få barn møtte opp søndag formiddag. Tanken om å bygge ut et barne- og ungdomstilbud på virkedager fødtes. Først kom barneklubb for de under sju. Nær tretti barn meldte seg første semesteret. Så kom Menighetens Juniorverksted - som skulle vise seg å være en kjempeidé - med opptil 120 barn på en gang første året. Det sprengte alle våre forhåpninger. Det ble holdt krisemøter - hvordan skulle vi få ledere til alt dette, og hva med utstyr?

Så flyttet speiderne inn i huset med 50-60 barn. Konfirmant- og ungdomsarbeidet opplevde en helt ny giv. Det ble startet gospelkor og ungdomsklubb. Jo, det yrte og krydde hver eneste kveld uka igjennom. Nå lyder dette svært eventyrlig. Det kan føyes til at det kom "nedgangstider" og prioder hvor det måtte tenkes nytt. Vi fikk fort lære at "alt har sin tid".

KA-Senteret var heller ikke bare for de unge. Også de voksne fikk sine tilbud. Torsdagsmøter og "søndagsskole for voksne" fant sin plass der. "Underveis"-kvelder, formiddagstreff for pensjonister, foreningsmøter, basarer, loppemarked og julemesser. Systue og formiddagskafé. Det stod etter hvert klart at tiden var inne til at menigheten måtte skape tradisjoner i forbindelse med de store høytider og dager. Så kom i tur og orden menighetsfester av ulike slag - i forbindelse med jul, påske, syttende mai og om høsten. Mange brukte også lokalene i forbindelse med begravelser og familiebegivenheter. Jo, det var i sannhet blitt et "aktivitetssenter", slik det var tenkt fra starten. Det kan nok sies at aktiviteten i starten var i høyeste laget. Det var umulig å holde det gående på dette nivået over lengre tid. Men det var i hvert fall bevist at huset fylte et etterlengtet behov. Derfor er det så sørgelig at Ladefamilien måtte gå til det drastiske skritt på stenge sin storstue.

Og hva så?

Vi vet det har foregått mange forandringer og forhandlinger. Det er nokså spennende idet bladet går i trykken. Jan Asbjørn Sagen, hva skjer nå? Spørsmålet er blitt stilt til undertegnede i forskjellige varianter denne sommeren. Både brukere og beboere på Lade er opptatt av husets skjebne. Det er bittert hvis lokalene ikke kan bli benyttet til det de er bygd for: Menighetsaktiviteter og andre samlinger som bryllup og minnesamvær. KA-Senteret har vært og bør være en miljøfaktor i menigheten og dermed i lokalmiljøet.

Det sikreste vi vet for øyeblikket er at den seksjonen som omfatter menighetslokalene og prestekontoret, skal bys frem på 2. gangs tvangsauksjon 24/9. Hvis det i likhet med 1. gangs tvangsauksjon ikke skulle melde seg kjøper med bud, vil seksjonen bli fremlagt på 3. gangs tvangsauksjon ved juletider i år. Da håper vi at både kirkeforeningen, menighetsråd og private givere kan gå sammen om å legge inn bud og dermed kjøpe lokalene tilbake, uten gjeld og panteheftelser. Dette er den mest optimistiske løsningen vi arbeider mot i dag.

Denne løsningen forutsetter at privatpersoner på Lade kan gi en større sum til kjøpesummen, så driften av senteret ikke må slite med lån. Det makter vi nemlig i svært liten grad. Enkeltpersoner har allerede meldt at de vil gi beløp på både 10.000 og 25.000. Dette er store summer. Men det er nå eller aldri om vi skal sikre oss KA-Senteret som menighetshus. Og kjøpesummen trenger ikke å bli så høy. Folk jeg har snakket med antar at vi vil få lokalene til en rimelig pris pr. kvadratmeter, sammenlignet med hva tilsvarende lokaler ville koste i leie eller som nybygg.

Ellers vil jeg understreke at ethvert bidrag er kjærkomment. Din gave kan være tungen på vektskålen som berger KA-Senteret for menighet og nærmiljø. Kirkeforeningens gavekonto er: 8601.54.55294. De som kunne tenke seg å bidra med større beløp bes kontakte prestekontoret snarest. V/A

Gjenkjøp av Kirkelig Aktivitetssenter på Lade

Det er i menighetsbladet nummer 4/1993 at den gledelige meldingen kunne bringes under overskriften: Glede - takk - ansvar. Nå var huset blitt gjenkjøpt etter en svær innsats og mye offervilje.

Glede. Den 27. mai var folk på Lade samlet i glede til gjenåpningsfest av Kirkelig Aktivitetssenter. Vi deler gjerne gleden med hele bydelen over at det har lyktes å få tillatelse til å kjøpe igjen møtelokalene etter konkursen for vel to år siden. Lokalene kan igjen bli et nødvendig redskap i menighetens arbeid for å gi Ladeboere i alle aldre et tilbud fra menigheten hvor de hører til. Gleden er stor over at vi nå igjen har et sted å samles og et sted å innby til både ved festlige anledninger og ved minnesamvær. I disse to årene har vi virkelig fått merke den plass KA-Senteret har fått i folks bevissthet. Pågangen for å leie har vært stor og problemene med å få avvirket menighetens arrangementer har også vært følbare. Derfor gleder vi oss sammen. Det gjenåpnede KA-Senteret er en gave og en ny mulighet for alle oss på Lade.

Takk. Som på gjenåpningsfesten skal takken få sin rettmessige plass også her. Takken går selvfølgelig til kirkens Herre som "- har stille lempet så vi vant vår rett". Samtidig vil vi som har hatt ansvaret for å forhandle om gjenkjøp få takke for all interesse og støtte i form av oppmuntringer og pengegaver. Det er deres bidrag som har gjort gjenkjøpet mulig. Derfor eier hele Lade en del i KA-Senteret når Stiftelsen Lade KA-Senter overtar lokalene. Det er umulig for oss å nå alle bidragsytene forståelig nok. Men vi vil gjennom Menighetsbladet få rekke ut ei hand og si ærbødig takk for at dere givere hver enkelt var med og gjorde dette mulig.

Ansvar. På gjenåpningsfesten ble det også sett fremover. Lokalene skal drives slik at vi ikke havner i samme uføre som tidligere med voksende gjeld. Dette er et ansvar som vi tar på oss med takk og glede. Vi har stått i fare for å miste alt. Nå har vi fått en ny mulighet. La oss sammen ta vare på denne

muligheten. For å låne et uttrykk fra fotballspråket i disse tider: Ved gjenkjøpet er første omgang ferdigspilt. Nå starter 2. omgang: Driften.

KA-Senteret blir kjøpt tilbake for kr. 650.000 fra kreditor Husbanken. Vi mangler for øyeblikket noen ti-tusener på denne summen fordi noen givere som gav tilsagn om gave dessverre ikke ser seg i stand til å oppfylle løftene fullt ut på nåværende tidspunkt. Vi håper i tillegg å opprette et lite driftsfond på ca. 50.000 som en reserve og en forsikring. Det vil koste oss omkring 100.000 å drive lokalene hvert år i faste utgifter. For å kunne yte mest mulig service til publikum som ønsker å leie lokalene, vil vi prøve å utpeke en ansvarshavende kontaktperson. Vedkommende vil fra høsten og en tid fremover være: Sofie Dahl, tlf 07-921085. Vi satser på å kunne tilby lokalene til leie fra 1/8, kanskje før. Det vil også bli innkalt til generalforsamling til høsten. Da vil et ordinært styre erstatte interimstyret som har bestått av Jan A. Sagen og Alf E. Strand. Til alle som ønsker å støtte oss i andre omgang er kontonr. til Stiftelsen Lade KA-Senter: 9235.10.42941. Takk for fortsatt støtte.

PS.: På gjenåpningsfesten kom det inn vel 3.500 kroner i gave uten at det var tillyst noen kollekt eller innsamling. Det tegner til at andre omgang begynner like godt som første sluttet.

30 års jubileum for Hjelpeforeningen for fattige syke i 1930

På Lademoen har det vært mange foreninger for mange ulike formål. Fra 1880-årene og helt til slutten av 1900-tallet hadde foreningene en stor betydning for befolkningen på mange ulike måter. For alle mulige formål dannet man en forening som samlet interesserte for å samle midler og for å gjøre dugnad for det som interessen rettet seg mot. Ikke minst på det sosiale området gjorde foreninger en bemerkelsesverdig innsats. Her skal vi se en artikkel i Menighetsblad for Lademoen i 1930 med tittelen "30 års jubileum".

"Hjelpeforeningen for fattige syke" hadde mandag 10. februar fest på bedehuset i anledning av at foreningen har bestått og virket i 30 år. Foreningens formål er å skaffe hjelp til fattige syke ved å anskaffe midler til innkjøp av sykeartikler, forbindelsessaker, styrkende medisiner, god mat og sengklær, som våre menighetssøstre da forvalter. For menighetssøstrene er denne forening til den aller største hjelp, da de uten den lite vilde ha til å imøtekomme de mange krav i denne retning fra vår store menighet. Foreningen ble stiftet den 12. februar 1900 på Lademoens asyl av søstrene Britt Marie Moe og Sigrid Hukkelberg. Av de damer som var med og stiftet foreningen, var fem tilstede på festen, nemlig frk. Berg, fru Aas, fru Arentsen, fru Grøseth og frk. Anna Olsen. Av disse bor nu bare frk. Berg i Lademoen. Den første kasserer var fru Aas, som beklædde denne stilling i 15 år, videre har frk. Berg innehatt hvervet, og blev som påskjønnelse for sitt opofrende arbeide overrakt en gave.

Søster Johanne Bjerkesæt, som dessverre var forhindret fra å overvære festen, har ledet foreningen i 16 år og har således tatt det største og tyngste løft.

Siden 1917 har foreningen hatt sin årlige basar, som alltid har fått en enestående tilslutning.

Tilstede på festen var det 60 personer, de fleste innbudne - forhenværende medlemmer. Sogneprest Kjelland, fru Kjelland, lærer Hjelde og kjøpmann Halvorsen talte. Det innløp flere hilsener, og som gave til jubilarer kr. 20 fra frk. Anna Olsen. Frk. Bjerkeseth underholdt med sang. (Frk. Bjerkeseth var lærerinne Anna Bjerkeseth, søster til diakonisse Johanna Bjerkeseth eller Bjerkesæt) Når man betenker hva denne lille forening i en menneskealder har utrettet blant syke i vår menighet, så var her nok årsak til en liten feststund, og det falt da også mange lovord og gode ønsker for dens virke fremover. K.

Det interessante med navnet på denne foreningen er at det må være den samme foreningen som Diakonissenes hjelpeforening, men navnet som er brukt her forteller nettopp at den særlig arbeidet for fattige syke.

Menighetssøstrenes Hjelpeforening ble 90 år i 1990

Her skal vi gjengi en kort artikkel fra menighetsbladet fra nummer 1/1990 om denne foreningen som har gått under ulike navn gjennom sin lange historie. I 1990 bar den navnet "Menighetssøstrenes Hjelpeforening eller bare Hjelpeforeningen. Tidligere het den blant annet "Diakonissenes Hjelpeforening". Den hadde én eller heller tre forgjengere som ble til allerede i 1889 da søster Anna gikk i gang med sin "lappeforening, strikkeforening og syforening" slik den omtales i 50 årsberetningen for Lademoen bedehus.

Den 12. februar 1990 fyller Hjelpeforeningen hele 90 år. En fortsatt livsglad og viril 90-åring fortsetter arbeidet med å hjelpe Lademoens dårligst stilte. De har holdt i gang et livsviktig hjelpeapparat før det offentlige så sitt ansvar. De har fortsatt blant dem som det offentlige hjelpearbeidet ikke nådde. Vi gratulerer og ønsker fortsatt lykke til. Dere trengs nok i mange år ennå.

"Diakonissenes Hjelpeforening" ble stiftet i 1900 av diakonisse Siri Hukkelberg. Diakonissene og Hjelpeforeningen ga hjelp til mange trengende opp gjennom årene. Etter hvert forsvant diakonissene og menighetssøstrene overtok. Hjelpeforeningen skiftet navn i 1965 til Menighetssøstrenes Hjelpeforening. Det er på trappene å skifte navn nok en gang etter at også menighetssøstrene er blitt borte.

Behovet for en Hjelpeforening er nemlig ikke blitt borte. Fortsatt sitter det mennesker omkring og trenger hjelp. Det er ikke så mye materiell nød som preger miljøet, selv om også det finnes. Det er desto mer sosial nød med ensomhet og isolasjon.

Menighetssøstrenes Hjelpeforening arbeider først og fremst i dag med å samle inn penger til diakonale oppgaver i menigheten. De gir også fast støtte til Lademoen Hjem for Gamle. I tillegg arrangerer de en busstur hver sommer for gamle i menigheten. De gir også i enkelte tilfeller direkte hjelp til enkeltmennesker. Hjelpeforeningen har ved 90-årsjubileet 20 medlemmer og

møtes hver fjortende dag på Laugsands Aldershjem. Ingrid Næss er formann med personlig 10-årsjubileum. Styret består ellers i jubileumsåret av: Othilie Olsen, Mary Østby, Sigrid Moe, Marie Liaklev og Margit Kvakland.

Bakkestrandens Bedehus ble 50 år i 1936

Det som nå heter Lademoen Bydelshus, ble bygget av Trondhjems Indremisjon som bedehus i 1887 med navnet 'Bakkestrandens Bedehus'. Hele strandpartiet fra Bakklandet og helt inn til Ladebakkens utløp ble kalt Bakkestranden fordi det lå under Bakke gård. Bakke gård ble delt i to i 1835. Den nordøstlige delen fikk navnet Rosenborg etter eieren Jørgen Rosenvinge. Likevel ble navnet Bakkestranden brukt en lang tid fremover. I Lademoen menighetsblad 15/1936 og 17/1936 finner vi denne artikkelen om husets 50 års jubileum.

Historisk oversikt utarbeidet av lærer Hjelde.

"Bedehuset på Hlademoen - der er underlagt den Indre Misjon - toges ibrug høsten 1886 og ble fuldt ferdig 1887. Det har fået navn av Bakkestrandens bedehus og står under en for samme valgt bestyrelse." Slik begynner den første beretning fra styret for vårt bedehus som altså i høst er 50 år. Av de gamle dokumenter og innsamlingslister sees at det har vært en ganske stor interesse for reisningen av dette hus, ikke bare blant befolkningen på Lademoen, men over hele byen. Ingeniør Sophus Weidemann gav fri tomt, som dog skal falle tilbake til de opprinnelige eiere hvis huset benyttes annerledes enn oprindelig bestemt.

På innsamlingslisten finner vi Anton Jensen 1000 kr., O. Sundland 400 kr., frk. Martens 200 kr. og så nedover med beløp fra 100 til 1 kr. På innsamlingslisten kom inn 4728.44 kr. fra kvinneforeningen på Lademoen, og ved basarer og kollekter kom inn så meget at da huset stod fullt ferdig var gjelden bare 5000 kr. Denne blev de første år avbetalt til 1500 kr. som er den gjeld som nu påhviler huset. Hele byggesummen kom på 13.984.54 kr. I 1893 fikk huset sitt prektige orgel som kostet 1826 kr. og er levert av firmaet Aug. Nilsens orgelfabrikk, Kristiania. Huset blev innviet til bruk av biskop Laache og fikk da navnet Bakkestrandens bedehus. I fjor blev som kjent navnet forandret til Lademoen bedehus. Biskopen hadde til tekst Rom. 6,23.

Fra første stund har det vært holdt regelmessige opbyggelsesmøter onsdag kveld og ofte om søndagskveldene. Fra først av ledet styrets medlemmer opbyggelsesmøtene etter tur. Siden overtok Trondhjems indremisjon onsdagsmøtene, og i den tid Lademoen Menighetssamfund bestod 1919-34 hadde det ledelsen. Mange både prester og legmenn har fra dette sted talt livets ord. Vi kan nevne Faste Svendsen, P. G. Sand, Nordsletten, Maurits Brekke, emissær Gulbrandsen og av prester er det særlig Jørgensen, Stabel, Weider, Holmsen og Laurits Larsen. Innbydelsen til tegning av bidrag til huset er undertegnet av smedemester B. Sørensen, kjøpmann Jens Pettersen og ingeniør

H. Ulriksen og innbydelsen er anbefalt av sognets prester G. A. Borgen, Gerh. Øverland og biskop N. I. Laache.

Huset skal etter lovene alltid henhøre under Trondhjems indremisjonsforening, men ledes for øvrig av et eget styre som er valgt av de bedehussøkende. Styrets første formann var den kjente klokker Faste Svendsen. Han stod som sådan til han i 1893 reiste fra byen. Maler K. Haugen var så formann i mange år (11). Klokker O. Klykken var formann i 3 år, skomaker, siden emissær, O. Kristiansen 3 år, snekker Jens Grebstad 5 år, kirketjener R. Koen 7 år og kjøpmann S. Hegdahl 4 år. Siden 1927 har lærer Arnold Hjelde fungert som formann. Det nuværende styre for øvrig består av kjøpmann S. Hegdahl som i år kan feire 25-årsjubileum som styremedlem og kjøpmann E. Halvorsen som har vært styremedlem og husets kasserer i 20 år. Videre har vi maskinarbeider A. Melgaard og kjelsmed K. Gangstad.

Foruten til oppbyggelseshus har også bedehuset vært benyttet til foreningsmøter av de forskjellige misjons- og menighetsforeninger. Først har vi foreningen for bedehuset som vi hørte samlet inn 670 kr. til byggefondet. Den begynte sine møter her før huset var ferdig. Vi har her i kveld 3 damer som var med i denne forening: fru los Pedersen, Lilleby, fru Martha Iversen, Gamlehjemmet, og fru Henriette Olsen, Reina. Vi sier disse takk for trofast arbeide. Så kom søster Anna i 1889 med sin lappeforening, strikkeforening og syforening. Ynglingeforeningen, ledet av pastor Stabell, begynte sine møter her i 1891. Misjonsforeningen 1895, Sjømannsmisjonen 1899 og 1907 Østbyens avholdslag. Fra oktober 1901 til Lademoen kirke ble tatt i bruk, blev bedehuset benyttet som Interimskirke. Nu er det jo en rekke foreninger som har sine møter her og alle har fritt hus med lys og oppvarming. Søndagsskole begynte her allerede fra første stund og drives fremdeles.

Som vi ser har et vidt forgrenet misjons- og menighetsarbeide vært knyttet til dette sted. Den velsignelse som er strømmet gjennom dette sted, kan vi ikke måle. Gud vet det. Vi takker dem som reiste dette hus og som ned gjennom årene har holdt det i drift. Da biskop Laache for 50 år siden innviet dette hus, hadde han teksten Rom. 6.23. Den lønn som synden gir er døden, men Guds nådegave er evig liv i Kristus Jesus vår Herre. Måtte aldri dette budskap om synd og nåde forstumme eller fordunkles på dette sted og måtte her alltid være hjerter som hadde bruk for Guds nåde, så velsignelsen fra det høie kunde strømme gjennom dette hus og over den gjerning som her utføres.

Altertavlen i Lade kirke

I menighetsbladet nummer 2/1994 presenteres altertavlene i de to menighetskirkene på Lade og på Lademoen. De er svært ulike og representerer hver sin epoke i kunsthistorien. Her skal vi ta for oss altertavlen i Lade kirke. Den er slett ikke bare fra én epoke, men er flere ganger blitt endret.

Intet taler mer om menneskets verd enn det at Gud gav sin egen Sønn for å frelse oss. Gud lot tyngden av all verdens synd ramme Jesus for at vi skulle gå fri. Kristus døde ikke bare for vår skyld; Han døde også i vårt sted. Jesu korsfestelse på Golgata er hovedmotivet på altertavlen i Lade kirke. Over hans hode med tornekrone skinner korsglorien. Øynene er lukket. Hans frelsesverk er fullbragt. Begge Hans hender, fastnaglet og blødende, velsigner oss i Den hellige Treenighets navn. Tre fingrer er strukket ut, ringfingeren og lillefingeren er bøyd inn i hånden. Hans føtter er spikret til fotbrettet. Jomfru Maria, Jesu mor, med hvitt hodelin og blå kappe, og disippelen Johannes, med rød kjortel, står med sammenlagte hender på brystet, sørgende ved korsets fot.

Oppstandelsens under har skjedd i billedfeltet over. Den herliggjorte Frelser stiger ut av graven. Han har seiret over døden. Jesus - med glorie - står befriet med oppreiste armer på stenen som en engel har veltet bort fra gravåpningen. Gravens åpning danner en mandorlas form omkring Hans skikkelse. De romerske vaktene har flyktet i redsel og etterlatt skjold og sverd.

Helt øverst på altertavlen troner den himmelfarende Kristus i skyen. Hans høyre hånd er løftet til velsignelse. Til venstre for hovedmotivet står Moses mellom snodde søyler. I venstre hånd holder han lovens tavler. Hans pannehud har "hornet" seg: de to horn er symbol på kraft og styrke. At disippelen Johannes, som ble kjærlighetens apostel og evangelist (til høyre for midtfeltet), er utstyrt med bok, er et symbol på at han er en person i Det nye testamente. Sytten keruber pryder det sakrale kunstverket. Fire av dem spiller basun. Den barokke altertavlen er vakkert og dekorativt ornamentert med ranker, blomster og drueklaser. Druene er symbol på altervinen, Jesu blod.

Predellens (fotstykkets) alabastfrise er et særsyn. Den er et bevart fragment av en tidligere førreformatorisk altertavle, som har inneholdt en billedlig fremstilling av Jesu lidelseshistorie. Hva vi ser i dag, er fra venstre at Jesus blir kysset av forræderen Judas. Disippelen Peter hugger øret av yppersteprestens tjener Malkus, mens Jesus helbreder det. I midtbildet blir Jesus pisket av Pilati soldater før Han dømmes til korsdøden. Til høyre blir den døde Jesus gravlagt i Josef av Arimateas grav. Bildene har ornamentale skiller, og er på sidene flankert av martyrene Stefanus til venstre og Laurentius til høyre. Under Moses er innfelt et lite fragment av en rådsherre og en soldat. Under Johannes står den besvimte Maria. Ved hennes føtter kneler en engel med en skål, som blodet fra Jesu kors samles i. Disse deler er fra et større bilde av korsfestelsen, som man mener var sentrum i det gamle alabastersmykket. I hele Norge finnes bare to alabasterpredeller. Den andre er i Værøy gamle kirke på øya Røst. Begge er engelske fra 1300-1400-tallet, og meget verdifulle.

Altertavlens bilder i de sentrale felter er malt av kirkemaleren og konservatoren Ola Seter. På folkemunne het han Ola Kunst. Han var født 1890 på gården Indre Seter i Halså på Nordmøre. Han var eldste sønn og fikk landbruksutdanning, men han ble fengst av kunst og studerte 4 år på Kunst- og håndverksskolen i Kristiania. Han arbeidet i mange år med å restaurere

altertavler og annen kirkekunst, og han avdekket gamle kalkmalerier fra den gang da menigheten ikke kunne lese bokstaver.

Altertavlens mange fine detaljer er skåret av Lars Pedersen Bilthugger, som døde 1723. I 1713 skar han prekestolen til Nidarosdomen, men den ble ødelagt ved brannen i 1718. Hans hovedverk er altertavlen i Lade kirke. Kontrafeier Peter Andersønn Lillie var en meget produktiv kirke- og portrettmaler. Han har malt altertavler og epitafier over store deler av landet. Hans dekorasjon av Lars Bilthuggers kunstverk i Lade kirke må ha vært et av hans siste arbeider. Han døde i Trondheim i 1711. Peter Lillie's dekorasjoner er bekostet av "dydelskende jomfru Ellen Hindrichsdatter Ravert". Hun bodde hos stattholder Vibe på Lade gård til sin død i januar 1709, før den ferdige altertavlen var kommet på plass. Hennes store gravplate av marmor ligger nedfelt i gulvet foran alterringen, i dag skjult under teppebelegget.

Lade kirke er viet til Det Hellige Kors. Ved A.

Lademoen bydelshus i 1991

Omkring 1990 var det gamle bedehuset et sørgelig syn av forfall. Ved regn dryppet det gjennom taket som var blitt utett. En dag fikk vi melding om at uvedkommende hadde brutt seg inn og herjet der. I tillegg til forfallet hadde altså vandaler ødelagt mye av inventaret. Særlig ille hadde det gått ut over det fine, gamle orgelet. Der hadde de revet løs hver enkelt orgelpipe, knekket dem og kastet dem ned fra galleriet. Ved hjelp av ulike offentlige midler ble huset satt i stand og tatt i bruk som bydelshus, men fortsatt med Lademoen menighet som eier. I Menighetsbladet 6/1991 leser vi under overskriften Lademoen menighetshus - til heder og verdighet igjen!:

At det skjer noe på Lademoen, er menighetshuset et lysende eksempel på. Denne spesielle bygningen som både er et landemerke i bydelen og et kulturminne, har betydd mye for flere generasjoner lamonitter, synes for kort tid tilbake å være tapt for all framtid. Forfallet grein i mot oss. Hver for oss hadde vi heller ikke muligheter til å foreta de nødvendige redningsoperasjoner. Men mange nok så hva som skjedde med bygningen. Dette satte i gang en prosess. Første skritt er nå tatt for å redde bygningen. Gjennom et samarbeid mellom menighet, bolig- og byfornyelseskontoret i Trondheim kommune og AKS, har vi greid å skaffe til veie midler for å sette huset i stand utvendig.

Disse midlene kommer fra statlig hold. Lademoen er valgt ut som en prosjektbydel i et større tverrdepartementalt prosjekt. Dette arbeidet dreier seg om utbedringer av bygninger og uteområder, bedre trafikkforhold, skape møteplasser og styrke nærmiljøet både fysiske og sosialt. Det er fem bydeler i fire norske kommuner som er valgt ut i dette prosjektet som går under betegnelsen TON for Trafikk-Oppvekst-Nærmiljø. På Lademoen er TON-prosjektet knyttet opp til AKS ved at den lokale TON-kontakten også er AKS-medarbeider. I tillegg til utbedring av menighetshuset er det flere delprosjekter

på gang i bydelen som utbedring av skolegården på Lilleby skole, fotgjengerundergang i Innherredsveien ved Petters Drive in og gang- og sykkelvei langs Jarleveien.

Menighetshuset er reddet som bygning, men hva skal vi bruke huset til? Det er inngått en intensjonsavtale mellom menigheten og Trondheim kommune som i korthet går ut på at huset skal brukes til bydelsformål. Dette er det eneste som er bestemt. I tiden framover ønsker vi at befolkningen på Lademoen kommer med forslag og idéer til hva vi kan bruke huset til. Bydelens befolkning, lag og organisasjoner vil i løpet av høsten bli invitert til en idédugnad på hvordan vi kan bruke huset til Lademoens beste. Per Arild Moen, bydelskontakt for TON.

De fiolette paramenter i Lade kirke

1. søndag i faste, 1. mars 1998, ble et sett med fiolette paramenter tatt i bruk i Lade kirke og de ble presentert i en artikkel i menighetsbladet nummer 2/1998.

Paramenter er kirketekstiler. Et paramentsett består av stola og messehagl til bruk for den tjenestegjørende prest, samt kledet på prekestolens lesestativ og kledet som dekker alterets forside. Slike kirketekstiler blir ikke laget hvert år. I Lade kirke har vi takket være gavmilde givere kunnet anskaffe paramenter i de tre kirkeårsfargene vi har manglet: Hvitt, grønt og fiolett. De hvite paramentene ble laget til kirkens 800-års jubileum i 1989. Siden fulgte de grønne paramentene og nå altså de fiolette. Både det hvite og det grønne paramentsettet har vært omtalt før i menighetsbladet, så nå skal det handle om de nye fiolette kirketekstilene.

Kunstner og komité

I Lade menighet har vi vært så heldig å ha en komité som har hatt arbeidet med nye paramenter som sin særskilte oppgave. Komitéen har i samarbeid med kunstneren og stedets prest også deltatt aktivt i prosessen frem mot ferdige paramenter. Komitéens medlemmer har gitt uttrykk for at dette har vært en spennende og givende oppgave. Takk til komitéens medlemmer som har vært: Gerd Garnes, Mary Selnes, Hanna Ulseth og Mari Aasum.

Kunstneren bak både det grønne og det nye fiolette paramentsettet er Kari Abalone Mobeck. Hun har gått til denne nye oppgaven med ydmykhet og oppfinnsomhet. Resultatet er blitt et representativt og vakkert paramentsett. Reaksjonene fra menigheten etter gudstjenesten 1. søndag i faste var samstemmig positive. Kunstneren har maktet å omforme tøy og tråder til noe mer enn klær og pynt. Hun har skapt et budskap som taler til oss alle som kommer til Lade kirke, uavhengig om vi forstår alt det andre som skjer der. På vegne av Lade menighet retter vi en hjertelig takk til Kari Abalone Mobeck for hennes arbeid som vil berike gudstjenestefeiring og gudstjenestens innhold for nåtidige og fremtidige kirkebesøkere i Lade kirke.

Symboler og språk

Det er ikke lett å lære fremmede språk. En lang stund famler man i mørket uten å forstå og uten å tørre å ta det nye språket i bruk. Men plutselig er det som å stige over en terskel, mye faller på plass og passer inni hverandre, man er innafor og har fått tak i noe av språkets indre kraft og tankegods. Ved siden av og under kirkens ordbaserte språk lever et annet språk som nettopp er ukjent og utilgjengelig for de fleste: Symbolspråket. Symboler kan tale og fortelle helt uavhengig av mottagerens kunnskapsnivå og besøkshyppighet i kirken. Det eneste som trengs er å kunne se og oppleve med hele seg. Et møte med kirkens talende symboler kan være verd et kirkebesøk. Det samme kan skje her som med andre språk: Plutselig får man "aha-opplevelse" man ikke ante lå der og ventet på å bli tatt med inn i liv og tankeverden i og utenfor kirkens rom.

Det fiolette paramentssettet

Fiolet er en blandingsfarge av blått og rødt. Blått er himmelfargen, sannhetens farge, evighetens farge. Den blå fargen blandes med den røde fargen, kjærlighetens farge, blodets farge, jordens farge. I forberedelsestiden før jul og påske bruker vi denne fargen for å minne oss om denne dobbelthet. Vi lever mellom himmel og jord med våre liv, både offer (blod) og salighet (himmelblå) er vevd inn i livsveven vår. Vi oppfordres til å søke Gud i sannhet og kjærlighet med våre jordbundne og himmelvendte liv.

Det fiolette paramentssettet brukes i adventstiden, i fastetiden og på bots- og bededag. I tillegg vil den fiolette stolaen bli brukt ved gravferder i Lade kirke. Den fiolette fargen opptar i seg mørke og lys fra adventstiden, kjærlighet og sann selvransakelse fra fastetiden og sorg, vemod og minnegleder fra den siste avskjed med et kjært menneske.

Messehagelen er hoveddelen av et paramentssett. Det brukes som kjent ved feiring av nattverdens sakrament. På forsiden av messehagelen finner vi tornekronen i grønne og brune, levende farger. Kronen ble flettet i all hast av soldatene som hadde tatt Jesus til fange for å spotte ham. Tornekronen er senere blitt symbolet på Jesu spesielle kongestatus: Han hersket ved å tjene, han tjente sitt folk ved å lide, han seiret ved å tape. På tornekronen kan man skimte små røde flekker som symboliserer Jesu blod. Under tornekronen står bokstavene IHS som opprinnelig var et Jesus-monogram, en forkortelse for navnet Jesus. Senere har bokstavene fått en spesiell betydning på latin: Jesus (Iesos), menneskenes (Hominum), frelser (Salvator).

På messehagelens bakside er det et Y-formet kors, kalt et "gaffelkors". Slike kors anvendes mye på messehageler. Denne korsformen har også en spesiell tilknytning til våre kanter av landet fordi det i vårt bispedømme fins flere kirker med Y-formet grunnflate (Budal, Rennebu). I senteret av Y-korset finner vi et av de eldste Kristussymboler: Lammet. Vi retter jo vår bønn til Guds lam i et av de faste sangledd i nattverdfeiringen. Lammet henspiller på Jesu offer. Her er nok å henvise til bibeltekster som Jesaia 52,13-53,5 og Joh 1,29. Symbolet er også funnet i de eldste tilfluktsrommene for forfulgte kristne i

Roma, i katakombene. Ser man på Lammet på nært hold, ser man at det ser bakover, er det fordi Guds lam vil passe på oss som forsøker å følge ham med vår tro? Lammet er innrammet av en evighetens sirkel i grønt, tegnet på at Lammets rike vil vokse frem.

Nederst på messehagelen er det brodert inn tre kors som har form som plusstegn. Disse tre korsene henviser til treenigheten, Fader, Sønn og Helligånden. Korsene har form av såkalte greske kors. Denne korsformen understreker det verdensvide aspektet ved korset, det strekker seg ut til alle fire verdenshjørner. Dermed forteller denne korsformen både om verdensvid misjon (tema i adventstiden) og grenseløs nestekjærlighet for å avhjelpe nød (tema ved fastetider). I tillegg er denne korsformen brukt i eldre tider ved innvielse av kirkebygg. Da ble det ofte plassert 12 slike kors med en ring rundt høyt oppe på kirkeveggen av biskopen under kirkeinnvielsen. Lade kirke er etter tradisjonen innviet til det hellige kors.

Stolaen

Her møter vi igjen det greske korset med like lange armer. Nå bryter korset inn i den sølvbroderte livstråden. Men tråden klippes ikke av, den fortsetter, ja, bygger på korset.

Antependium, alterkledet

Kledet foran alteret er enkelt formet, i tråd med den nøkternhet som preger de fiolette kirkeårstidene. Her finner vi igjen de samme kors, tre i hver stolpe som liksom holder alteret og alterbordets gaver oppe. Kanskje er det her den nydelige fiolette fargen som er valgt kommer best til sin rett.

Prekestolkledet

Her er også de tre kors. Hovedmotiviet på prekestolkledet er lampen som brenner med en klar oppadvendt flamme. Lampen symboliserer beredskap og årvåkenhet (se teksten om brudepikene, Matt 25, 1ff). Lampen kan også minne oss om at Jesus er verdens lys og slik fortelle om grunnlaget for de lys vi deler ut til dåpsbarna i Lade kirke (Joh 8, 12). Det tredje momentet som her kan nevnes er at Ordets flamme alltid brenner hos oss så lenge Guds ord forkynnes. Prekestolkledet minner oss om at det å få lytte til Guds ord er et privilegium. De samme ord som lød ved skapelsens morgen og brakte alt frem fra kaos og lys ut av mørke (se det grønne prekestolkledet) hører vi. De samme ord som fortalte at frelsesverket var fullbrakt hører vi. De samme ord som den oppstandne Herre Kristus lyste over sine disipler om nåde og fred, de samme ord gjelder også oss.

Vi har nå latt det fiolette paramentssettet tale til oss på et språk som for mange kan virke fremmed og rart. Men her ligger et budskap som er uavhengig av prestens og tilhørernes dagsform og oppfinnsomhet. Et budskap til levende mennesker av kjøtt og blod som går på jorden og som ser fremover mot himmelen. Symbolene er ikke uttømt med dette, de kan si noe annet til deg enn til meg. Alt er ikke sagt fra tøystykkene og broderiene som ikke er klær og pynt, men som er et hellig budskap, et gledelig budskap, et evangelium for alle.

Jan Asbjørn Sagen

Et glimt fra Lademoen hjem for gamle i 1960

Da Lademoen hjem for gamle i Mellomveien 7 var kommet i orden etter utvidelsen i 1960, hadde Adresseavisen et fint oppsett med to bilder den 26. november. Det første bildet har teksten: "Hjemmets eldste pensjonær, fru Skogseth, og frk. Kviststad koser seg foran det store vinduet hvor de kan følge med alt som foregår på gaten utenfor". Det andre har teksten: "Bestyrerinnen, Edvarda Olsen, leter etter en passende plass på veggen for bildet av avdøde kjøpmann Halvorsen, hjemmets gode "ånd" i alle år. Bildet er en gave som ble overrakt i går."

Det var rene drømmedagsstemningen på Lademoen hjem for gamle i går. Ombygningen av hjemmet har pågått et års tid var endelig ferdig. Siste hånd på verket ble lagt for bare et par dager siden, og resultatet ble i går feiret. Sosialrådmannen, representanter for Sosialtrygden, hjemmets støtteforening, byggekomiteen, byggmester, arkitekt, hjemmets styre, sogneprestene Mehus og Sæbø og forhenv. formann i byggekomiteen, res. kap. Johan B. Rian og andre innbudte var møtt frem for riktig å kunne glede seg over hvor hyggelig og praktisk hjemmet var blitt i sin nåværende skikkelse.

Minst av alt minner dette "nye" hjemmet om et aldershjem. Her finner man ingen ting av den sykehusatmosfæren som ofte preger slike hjem. Det er noe personlig og intimt over hele stedet, og lyse og muntre farver på veggene bidrar til å forsterke det positive inntrykket man får etter en liten "sightseeing" rundt i huset. Etter ombyggingen har hjemmet fått plass til 16 pensjonærer - tidligere 8 - foreløpig er bare 13 plasser besatt. Mon ikke det er det ideelle for de eldre som ikke kan stelle seg selv: små hjem som dette, hjem som ikke er større enn at man føler seg som i en stor familie.

Etter ombyggingen er hjemmet blitt dobbelt så stort. Foruten rom for pensjonærene inneholder nybygget et liten leilighet for bestyrerinnen og et værelse for hushjelpene. Spisestuen og salongen i det gamle huset er innredet i flukt med hverandre. Kjøkkenet er påbygget inn mot gården og modernisert. I 2. etasje over kjøkkenet er innredet en rommelig hall hvor pensjonærene kan sitte og kose seg. Kjelleretasjen er stor og rommelig med garderobe, vaskerom og tørkerom. De eldre er strålende fornøyd med forandringen, og de er stolte over å kunne vise frem de trivelige rommene sine. Mange av dem har sine egne møbler, og fra veggene titter olde- og barnebarna deres ned på dem. Det er varmt og kaldt vann på hvert eneste rom. Tidligere var det ikke innlagt vann på rommene, og hjemmet hadde bare et bad. Nå finnes det to! Den aller gladeste over alle forbedringene er kanskje hjemmets bestyrerinne Edvarda Olsen, som har sett frem til dette i de 16 år hun har bestyrt hjemmet. Endelig har hun fått sitt eget lille "krypinn". Det har ikke vært lett verken for henne eller for betjeningen dette siste året. For det er ikke lett å stelle et stort hjem når håndverkere og malere herjer i det.

De sluppet av i går alle de som har vært med og kjempet ombygningen frem. Tapetsering og maling har blitt gjort ved dugnadsarbeid. Hjemmets støtteforening har blant annet sørget for gardiner og lamper. Kaminen i salongen og panelovnene har hjemmet fått i gave fra noen av byens firmaer. Til stor glede for de gamle har hjemmet fått piano. Det blir finansiert ved kronerulling i Lademoen menighet.

Det ble rettet stor takk i går til alle som har vært med og arbeidet for ombyggingen i form av arbeid eller med gaver. En spesiell takk ble rettet til overrettssakfører Halvorsen og res. kap. Rian. Førstkommende søndag er det anledning for alle interesserte til å bese hjemmet mellom klokken 13 og 15.

Lademoen Hjem for Gamle ble 50 år i 1969

Ved femtiårsjubileet for menighetens aldershjem den 15. november 1969 gav Ingrid Pettersen den etterfølgende beretning om hjemmet gjennom de femti år.

På slike dager når vi feirer store jubileer, så er det vel naturlig å se tilbake på årene som er gått og minnes litt. Når jeg nå skal prøve å gi en kort oversikt over de passerte 50 år, så er det ikke lett. Jeg har som kildekrift kun hatt styreprotokollen, og den forteller i grunnen ikke så mye om det daglige liv på hjemmet. Jeg er redd for at kanskje flere av dere, min tilhørere, vet adskillig mer ifra hverdagslivet der enn det jeg gjør. Men dette skulle da også bare være en kort skisse fra de 50 år, og jeg får la det stå til.

Hjemmet ble altså opprettet høsten 1919 og var en direkte frukt får man si, av en gave fra to av menighetens trofaste medlemmer, nemlig bankbud Johan Andersen Leistad og frue Martha Marie. De var barnløse disse to og opprettet 19. januar 1916 et testamente, hvor deres formue skulle deles mellom forskjellige gode formål. En del av formuen skulle gå til et legat kalt "*Bankbud Johan Leistad og hustrus legat til trængende i Lademoen menighet.*" Senere solgte han sin gård "Veie" på Voldsminde (nå Mellomveien 7) til Lademoen menighet for en billig penge. Etter at fruen var død, inntok han i testamentet at rentene av legatet kunne brukes til underhold av dem som fikk plass i "Hjem for Gamle" som skulle opprettes i hans gård. I en tilleggsbestemmelse av 23/4-1919, testamenterte han også sitt innbo og løsøre til dette hjemmet. Leistad døde 15/6-1919. Hans kone var død nyttårsdag samme år. Fra høsten 1919 var da Lademoen menighet i stand til å åpne dørene for de første pensjonærer i "*Johan Leistad og hustrus Hjem for Gamle i Lademoen Menighet*" som hjemmet ble kalt. Senere ble jo navnet forandret til *Lademoen Hjem for Gamle*.

Noen eksakt dato for åpningen har det ikke lyktes meg å oppspore, men bestyrelsen med sin første formann E. Halvorsen, holdt sitt første møte den 11. mars 1920. Styret gikk da rundt på rommene og pratet med de gamle - og så står det at samtlige gamle uttalte sin takknemlighet mot Gud og mot de to avdøde.

Det lar oss vel ane at de første som kom inn kanskje trengte sårt denne hjelp i sine siste år.

Allerede på dette første styremøtet var det forespørsel fra en av styrets damer, fru Hegdahl, om en dameforening som var tenkt opprettet til støtte for hjemmet, kunne få ha sine møter der. Det ble innvilget og damene var nok ikke slike som lot gresset gro under føttene på seg, for allerede dagen etter, den 12. mars, var denne foreningen en virkelighet. Og så vidt jeg har kunnet finne ut, var dette den samme støtteforeningen som fremdeles eksisterer og som gjennom alle disse årene har gjort en uvurderlig innsats både økonomisk og til hygge for pensjonærene.

Det var 4-5 gamle som fikk sin plass på hjemmet disse første år og det fremgår ikke av protokollen om det fra først av var ansatt husmor eller bestyrerinne. Det skrives om hjelp til tilsyn av gården og feiing og til dette arbeidet ansattes herr Koen med lønn kr. 10.- pr. mnd. Og i mars 1922 skriver formannen: *"de økonomiske vilkår og andre omstændigheter har ogsaa iaar gjort det umulig for styret aa ta ansvar for aa ansætte nogen til aa føre daglig tilsyn"*. Så det ser faktisk ut som om de første pensjonærer stelte seg selv. Først den 6. november 1923 er spørsmålet oppe om ansettelse av en råds-kone. Og da skulle saken forelegges de enkelte medlemmer til uttalelse. Den 28. november er så første sak på sakslista ansettelse av råds-kone (senere rettet til husmor). Ansatt ble fru Elise Skonseng og reglementet for hennes virke ble fastsatt. Det lød:

"1. Husmoren har alt tilsyn med de gamle og er forpligtet til ved forekomende sygdom aa yde den nødvendige pleie saa langt som mulig.

2. Overtar det daglige renhold, vask & klævask. Vaskeart. skaffer hjemmet.

3. Foretar for egen regning innkjøp av nødvendige fødevarer og tilbereder full kost for de gamle efter nærmere avtalt norm.

4. For ovenstaaende ydelser godtgjøres husmoren pr. maaned kr. 40.- av hver person som skaffes plads paa hjemmet og kr. 30.- pr. maaned som fast løn = kr. 360.- pr. aar.

5. Gjensidig opsigelse er 3 - tre maaneder."

Fru Skonseng tok da husmorstillingen på disse betingelser, men var kun ansatt 1 år, for fra 10. september 1924 overtok fru Engelsen og hennes lønn pr. mnd. ble forhøyet til kr. 50.- Hun ble også gitt tillatelse til å medbringe sin 11 år gamle sønn på hjemmet - så da ble det kan hende litt liv i stuene der nede.

Når man leser igjennom protokollen for disse første år så er den i høy grad preget av at det økonomisk var veldig vanskelig å få endene til å møtes. Et av de første år - det var i 1921 - fremsettes et budsjettforslag på kr. 1.600.- og ved årets utløp står det stakkars styret tilbake med et udekket beløp på kr. 1.200.- Og da er det godt å ha dameforeningen og andre gode hjelpere. Det er stadig noen som tenker på hjemmet med sine gaver - både enkeltpersoner, firmaer og foreninger. En giver som går igjen de første årene er for eksempel barneforeningen *"De gamles hjelpere"*. Og kjøpmann E. Halvorsen opprettet i

anledning sitt 25-årsjubileum et fond som hjemmet inntil i dag har nytt godt av. Når det gjaldt tilstelninger for de gamle, "Kaffeslabberaser" som de ofte blir kalt, så ser det ut som om det er styrets medlemmer som spanderte hver sin gang, og en gang - det er 4. januar 1924 - heter det *"Festen ble bekostet med et beløp fra en trønder i Amerika"*.

Og så går årene. Styret har sine problemer de skal ta stilling til: Har de råd til å gå til anskaffelse av strykejern, kokeplate, maling til huset? De daglige krav melder seg: Kan vi kjøpe ved eller må vi ta torv? Er det noen mulighet for nytt skap på kjøkkenet? Det er nok ikke lett. Så må man ta opp lån, for eksempel stort kr. 500.- i Nordenfjeldske Kreditbank. Men snille folk trer støttende til også nå. En malermester gjør arbeid gratis og et par fargehandlere gir maling. Havearbeid og innhøsting blir gjort av frivillige hjelpere og blomstene fra haven blir solgt. Sommeren 1923 innbrakte disse blomster kr. 54.- Og jeg synes disse korte, knappe opptegnelsene gir et godt bilde av menighetens interesse og omsorg for sitt gamle hjem. Det ser ut som de føler et ansvar og gjerne vil hjelpe.

Fra 1920 til 1946 er det hele tiden kjøpmann E. Halvorsen som er formann i styret. En imponerende innsats som vitner om stor kjærlighet og troskap i tjenesten. Det var nok mangt et problem å greie opp med i løpet av 26 år.

Blant pensjonærene derimot var det som rimelig kan være, stadig skifte. Noen går bort og noen ganske få flytter fra hjemmet til slektninger eller lignende. Og da er det styrets oppgave sammen med husmor å ta stilling til hvem av de nye ansøkerne som best trenger til å få komme på hjemmet. Det var vel heller ikke lett alltid i en tid som ikke akkurat var preget av sosial velstand.

I juli 1936 sluttet så fru Engelsen som husmor og søster Magnhild Håve ble ansatt i hennes sted. Det ble underhandlet med Diakonissehuset om lønn og betingelser for søster Magnhild. Det ble nå bestemt at hjemmet skulle holde kost (det blir ingen matpenger som tidligere) og hjemmet måtte holde pike. Det hadde altså begge deler vært husmores plikt tidligere. Og på denne tiden var belegget økt til 8 pensjonærer.

Men ute i verden tårnet krigsskyene seg opp. Ved krigsutbruddet 9. april 1940 ble de gamle straks evakuert. Noen reiste med husmor til Gjervan ved Jonsvannet og noen fulgte med hushjelpen til Meldal og en flyttet til en kjent i Skogn. Men de kom da forholdsvis snart tilbake igjen og tross store vanskeligheter så går det da også i disse årene. I årsmeldingen for 1942 står det for eksempel: *"Hjemmets drift er i 1941 som i foregående år, blitt vanskeliggjort på mange måter på grunn av krigssituasjonen. Det har vært vanskelig å skaffe brendsels, og det har ikke akkurat vært så lett å sørge for matforsyningen, men takket være husmores påpasselighet, har da alt gått bra. Noen mangel på det nødvendigste har det ikke vært."* Og utgiftene steg. Brendselskontoen ble firedoblet og det måtte utlodninger og ofringer til for å få det til å gå opp.

I 1944 gikk så søster Magnhild av som husmor etter oppnådd aldersgrense, og frk. Edvarda Olsen ble ansatt som bestyrerinne fra 1. oktober

1944. Frk. Olsen har vi også tilstede her hos oss i dag og det er vi glade for. I 1946, i styremøte den 27. juni, ber så formann E. Halvorsen seg fritatt for vervet på grunn av høy alder. I hans sted ble valgt pastor Leiv Fosse. Han fungerte da som formann til han flyttet fra menigheten i 1947. Da ble han etterfulgt i formannsstillingen av politivaktmester A. Kvamme. I disse første etterkrigsårene så ser det ut til at det er litt av hvert av oppussing og fornyelse som skal til. Det er oppmaling, ny linoleum og innlegging av bad og WC i annen etasje og rullegardiner og voksdruk og mye, mye annet.

Så går det noen forhåpentlig rolige år uten store omskiftelser. Men så ser det ut til at ønske om utvidelse og modernisering av huset etter hvert trenger seg frem. I mellomtiden, nærmere bestemt i 1956, var politivaktmester Kvamme gått av som formann og daværende res. kap. Johan B. Rian hadde overtatt. Og det ble da Rians oppgave, sammen med styret, å ta til med forhandlinger med myndigheter, arkitekter og håndverkere. Res. kap. Johan B. Rian ble da også formann i byggekomiteen og det ser ut som om han hadde heldags jobb med å greie opp i dette som skal til for å bygge hus. Referatene fra styremøtene inneholder i 1957 nesten bare beretninger om konferanser med den ene og den andre og etter meget møye og stort besvær har det lyktes å skaffe de lån og de tillatelser som skal til.

I slutten av april 1959 tar så byggearbeidene til i Mellomveien 7. Huset skulle da forlenges i lengderetningen langs Mellomveien. Hjemmet var i vanlig drift under hele ombyggingstiden og da kan man nok tenke seg for en ekstra belastning det ble for både betjening og for de gamle. Og også for styrets medlemmer og for venner av hjemmet ble det nok en strevsom tid. Det er ikke ført til protokolls - men jeg synes å huske at en del menighetslemmer trakk i overall og gikk løs med hammer og malerkost. Men alt er som kjent en overgang, og 7. desember 1960 ble det holdt en tilstelning på hjemmet med innbudte notabiliteter og byggekomiteens formann Johan B. Rian kunne overlevere hjemmet i sin nye skikkelse til eieren, Lademoen menighet. Etter overtakelse og innvielsestale leverte så sokneprest Mehus hjemmet over til konsulent Arvid Walla som hadde overtatt som styreformann samme år.

Og nå sto altså Lademoen hjem for gamle der slik vi ser det i dag. Med plass til 16 pensjonærer og med betydelig modernisering overalt. Nå var den nye tid i ferd med å overta og i styresakene er det ikke lenger snakk om de har råd til å anskaffe strykejern og kokeplate, nei, nå blir det vaskemaskin, kjøleskap og piano. Det siste ble for øvrig finansiert ved 5-krone-rulling i menigheten. Støtteforeningen tok også store løft i forbindelse med nyanskaffelsene, så den har trofast stått med i alle år. Senere er mange andre store gaver også tilfalt hjemmet som for eksempel TV-apparat, hjemmefryser og ny større vaskemaskin. Også på en annen måte blir hjemmet husket. Menighetens prester og klokkeren kommer på besøk og holder andakter og også andre for eksempel fra Indremisjonen og fra Frelsesarmeen. Og støtteforeningen har jevnlig sine møter sammen med de gamle.

I januar 1962 ønsket frk. Olsen å slutte som bestyrerinne etter oppnådd aldersgrense og etter 18 års tjeneste i dette ansvarsfulle arbeid. Etter henne ble så tilsatt frk. Gudrun Guneriusen som fremdeles står i denne stilling. Sammen med henne har vi i de senere år hatt kokke og 2 assistenter i arbeid og for noen måneder siden ble det også ansatt en nattevakt til hjelp. Og som kasserer har salgssjef Oskar Ulseth gjort et godt arbeid helt siden 1953 og frem til denne dag og vi håper å få beholde ham lenge enda.

Det har i disse årene siden utvidelsen til stadighet vært fullt belegg på hjemmet og til tider har det vært lang venteliste for å få plass. En eneste gang - tror jeg - har det forekommet at det ikke var noen søker fra Lademoen menighet når det har vært plass ledig. Så behovet for plass på et hjem er fortsatt tilstede for mange gamle og vi skal være glad for at vårt lille hjem kan fylle en liten oppgave i vår menighet, og la oss håpe og be om at Lademoen hjem for gamle også i fremtiden kan bli et hjem i ordets sanne betydning med hygge og trivsel for de som får sin plass der.

Ingrid Pettersen

Høytidelig jubileum ved Lademoen hjem for gamle 1969

Adresseavisen hadde mandag 17. november 1969 følgende reportasje fra femtiårsjubileet lørdagen før.

Lørdag 15. november var det jubileum og høytid på Ungdomsherberget i forbindelse med 50-årsminnet for starten av Lademoen hjem for gamle. Styret for hjemmet hadde funnet å ville markere denne milepæl og hadde invitert pensjonærer og andre gjester til festlig lag med middag og kaffe. Formannen i styret, konsulent Arvid Walla, ønsket velkommen og gav ord og ledelse til 'verten' salgssjef Oskar Ulseth som bandt toner og taler sammen til en fest av de sjeldne. Sekretæren i styret, fru Ingrid Pettersen, gav en fyldig og original årsberetning der humor, alvor, gode og vonde dager, nederlag og seire, personer og begivenheter gjorde disse 50 år til virkelig sosialreligiøs historie på det lokale plan. Av almen interesse var det jo å få konstatert at dette var det første hjem for gamle i byen.

Fra kommunen hilste sosialrådmann Reidar Lyseth, og han overrakte en vakker gave. Han sa i sin tale bl. a. at kommunen bare hadde gode erfaringer i samarbeidet med de kirkelige institusjoner, og han håpet denne kontakt ville holde seg og utvikle seg. Han minnet om den isolasjon og ensomhetsfølelse de eldre gjerne ble utsatt for og appellerte sterkt til å ta seg tid til å tale med og lytte til de eldre.

Formannen i menighetsrådet overrakte blomster og ønsket til lykke med ordene fra Es. 41.10: Jeg styrker deg og hjelper deg og holder deg oppe, - med min rettferdighets høyre hånd. I sin takk til formann, forretningsfører og de andre i styret for lang, trofast og tålmodig innsats sluttet han med disse ordene: *"Tenn lys for menneskene, ikke med selvrettferdig dom over dem, men som*

fakkalbærere for kjærlighetens evangelium". Sokneprest Bjørseth takket muntert for maten.

Etter middagen var det kaffe med hyggelig prat, god underholdning og en rekke hilsener og taler. Det var opplesning av telegrammer. Anne Berit Pettersen leste dikt som passet til anledningen, og Margrethe og Ivar Bonsaksen gav 2 avdelinger med sang og musikk. Ref.

Laugsand leilighetsbygg på Voldminde stod ferdig i 1966

Adresseavisen hadde en reportasje med bilde onsdag den 9. februar 1966 om det nye bygget i Mellomveien med overskriften: Det nye aldershjemmet for Lademoen menighet overleveres torsdag. Innflytning i de 50 hybelleilighetene i løpet av neste uke. I en egen ramme står det med fete typer: Husbanken nektet bygging av fellesstue og vestibyle slik at det er blitt mer en leiegård enn et hjem.

Det nye aldershjemmet for Lademoen Menighet som bl. a. er bygget for Laugsands legat skal overleveres i morgen, og i løpet av neste uke regner man med at innflytningen skal finne sted, forteller revisor Gustav Dybvig til Adresseavisen. Bygget som er tegnet av arkitektene Arnstad og Heggenhouen er omkostningsberegnet til 2,38 mill. kroner. Om dette vil holde har man ennå ikke helt oversikt over.

Bygget inneholder 30 enroms og 20 toroms hybelleiligheter som alle er meget velutstyrt med moderne kjøkken, dusj m. v. Byggekomiteen beklager imidlertid at bygget får mer preg av å være en leiegård enn egentlig et aldershjem. Man hadde prosjektert en forsamlingsal i kjelleren, men dette ble forkastet av Husbanken. Nå har man ikke et rom til å ta imot mennesker i, idet også den planlagte vestibyle ble sløyfet av Husbanken og endret til rett og slett et vindfang.

Det var i alt 170 som søkte om plass i bygget, noe som viser behovet, og de 50 heldige er allerede plukket ut. Leien for dobbelthybler er fra 303 til 321 kroner måneden - det er litt forskjell i størrelsen, og likedan for enkelthyblene 206 til 231 pr. måned. Dette inkluderer da all brensel, lys og kraft, komfyr, kjøleskap, vaskeri i kjelleren samt trapp og korridorvask, slik at det ikke skulle bli så rent ille likevel.

Den store søkningen skulle også fortelle at det er behov for utvidelse av anlegget og det er et tomtespørsmål, forteller Dybvig, som imidlertid mener det spørsmålet skulle ligge gunstig an idet de to aktuelle naboeiendommene nå disponeres av dødsbo.

Ved overrekkelsen torsdag blir det først omvisning i bygget med efterfølgende tilstelning i Lademoen Kr. Ungdomsforenings lokaler i Nedre Møllenberg.

Planen om Laugsand Aldershjem Laugsand II i 1999

Lademoen menighet har en lang historie i arbeidet for de syke og eldre i befolkningen. I de senere årtier har det vært et utstrakt samarbeide med kommunen som etter hvert har tatt sikte på å bli temmelig enerådende i det sosiale arbeidet. Her gir vi et glimt fra menighetsbladet nr. 7/1999 som viser det neste trinnet i utviklingen av aldersomsorgen på Laugsand.

I februar 1966 ble det nye aldershjemmet i Mellomveien 23 innviet, bygget av Laugsand Stiftelse. Stiftelsen ble opprettet av fru Johanne Laugsand som var enke etter apoteker Laugsand ved Ladejarlen apotek. Dette apoteket lå i sin tid i Innherredsveien 50, på hjørnet av Fjæregata. Stiftelsens grunnkapital skulle gå til bygging og drift av et aldershjem i Lademoen menighet.

Nå ble det ikke bygget noe tradisjonelt aldershjem. I stedet ble det reist et stort bygg på 5 etasjer med hele 50 trygdeleiligheter for eldre. Man så behovet for at eldre på Lademoen kunne flytte inn i moderne og lettstelte leiligheter, hvor de fikk stelle seg selv og eventuelt få den hjelp de trengte. Likevel fikk institusjonen navnet Laugsand aldershjem, slik det var bestemt i testamentet.

Allerede under planleggingen av det nåværende bygget, så man for seg et byggetrinn II. Denne utbyggingen ble det ikke noe av, før tidligere styreleder Arvid Holme ved Lademoen hjem for gamle, Mellomveien 7, foreslo det på nytt for et par år siden. Institusjonen Lademoen hjem for gamle var blitt for umoderne, med små rom, trange ganger og vanskelige bo- og arbeidsforhold. Trondheim kommune har i flere år truet med å legge ned aldersinstitusjonen. Det kunne derfor være en idé å bygge ut Laugsand og flytte de 14-15 beboerne i Mellomveien 7 dit. Fortsatt vil det bli mange sykehjems plasser og leiligheter igjen.

Etter nøye vurderinger og undersøkelser, har styret for Stiftelsen Laugsands aldershjem vedtatt at det skal bli et byggetrinn II. Det nye byggetrinn ser ut til å ville inneholde ca. 24 sykehjems plasser og om lag 25 omsorgsleiligheter. Enda er ikke antallet plasser og leiligheter helt avgjort, da det fortsatt beror en del på de byggeforskrifter myndighetene fastsetter. Et slikt byggeprosjekt må også ha kommunal godkjenning. En håper at dette kan avklares i løpet av august og at byggestart kan skje i løpet av høsten. Vi ser i hvert fall fram til at det lenge påtenkte tilbygg kommer på plass, til glede for mange mulige brukere.

Og snart ble det graving og bygging på tomta ved siden av Lademoen kirkegård, der alt nå står ferdig.

Lade diakoniforening fylte 50 år i 2002

Lade og Lademoen har hatt en rekke diakoniforeninger. Her gir prest på Lade, Jan Asbjørn Sagen, et glimt av foreningens arbeid i forbindelse med 50 års jubileet i 2003. Artikkelen er fra menighetsbladet 2/2003 side 6 og 7.

Helt tilbake til kirkens tidligste leveår kan vi spore diakonitjenesten. Diakonene tjente ved bordene og utførte nødhjelps- og barmhjertighetsoppgaver i menigheten. Diakonioppgaven ble hendene og føttene til de første kristne menighetene, her ble evangeliet så synliggjort at mennesker i omgivelsene til de første kristne kunne utbryte: "Se hvor de elsker hverandre !" Diakonitjenesten forteller om en barmhjertig Gud. Diakoni er et annerledes språk, et handlekraftig språk, kjærlighetens språk. Diakoni er i vid betydning en måte å leve på, en livsstil.

Denne livsstil utvikles ofte i boområder hvor ingen har særlig mye, hverken av velstand eller status. Før Lademoen menighet ble opprettet og kirken stod ferdig i 1905, var mange diakoniforeninger i gang i den ferske bydelen. Det diakonale initiativ har vært holdt levende gjennom menighetssøstertjenesten, datidens solide og pålitelige hjemmehjelp, og menighetens eget aldershjem i Mellomv. 7. Eksemplene er kjent også av Hanna og Oskar Ulseth. De tilhørte Lademoen menighet.

En dag ringer telefonen i det Ulsethske hjem i Sjømannsveien på Lade. Vi er i 1952. Hanna tar telefonen. Daværende sokneprest i Lademoen, Paul Sæbø, er på tråden. På sin klingende romsdalsdialekt kommer han med en oppfordring: *"Nu, fru Ulseth, må De begynne med diakoniforening."* Og Hanna starter opp og siden har hun fortsatt, fortsatt og fortsatt, takk og pris. Sitat fra foreningens møtebok: *"Etter initiativ fra sokneprest Sæbø var det tirsdag den 7. oktober 1952 en tilstelning på Sjømenns Aldershjem på Lade for å starte diakoniforening... Etter en del samtale om navnet på foreningen besluttet man å kalle den Ladehalvøya Diakoniforening. Som første formann blev valgt Hanna Ulseth og til kasserer blev valgt Dagmar Hvitsand. Følgende var til stede på dette møtet: Hanna Ulseth, Dagmar Hvitsand, Petra Hagen, Julie Karlsen, Oline Roel, Helga Amdahl, Anna Johansen, Alfhild Vold, Gudrun Vold og Johanna Olsen".*

Diakoniforeningen som sokneprest Sæbø bestilte pr. telefon har nå eksistert i 50 år. I ettertid kan vi si foreningen har eksistert til mangfoldig velsignelse. Det mest synlige er kanskje pengegaver til kirke, menighetsliv og KA-Senteret. Diakoniforeningen sto for bevertningen ved innvielsen av senteret i 1980. Foreningen startet allerede på 1960-tallet med 'Den lille julemesse'. Dette er forgjengeren til Lade menighets julemesse: En viktig inntekstkilde i alle år for menighetens liv og et godt sosialt samlingssted. Diakoniforeningen har også arrangert julelunsj for eldre de siste årene. Foreningens møter ble holdt i salongen i Sjømenns Aldershjem inntil de flyttet til KA-Senteret på midten av 90-tallet.

Vi har nevnt at Diakoniforeningen har stått for mange synlige arrangementer og viktige inntekter. Jeg vet at for medlemmene i foreningen har det gode miljøet vært viktigst. Alle ble tatt vel i mot, her ble ingen spurt om tro eller kirketilhørighet. Her var og er det en lav terskel og et godt fellesskap. Vi kjenner til flere eksempler på at veien til kirke og menighetsliv ble kortere og

åpnere gjennom medlemskap i diakoniforeningen. Mange ble også kjent i nabolaget gjennom diakoniforeningens medlemmer. Før ordet nettverk var oppfunnet var diakoniforeningen nettopp det for sine medlemmer. Mange er de som har vært innom foreningen i alle disse årene og ytet en stille og viktig gjerning.

Et lite eksempel på det gode miljøet finner vi i referatet fra foreningens møte 1. februar 1958: "Sjokoladeselskap: Duftende sjokolade og fersk loff, 40 stk. til stede. Innkommet den gledelige sum av kr 118.50." Noen som får vann i munnen? Et annet eksempel fra foreningsmøte 2/7-1957: "Damene ankom kl. 12.00 til Lyngen hvor Hanna var husfrue og Oskar husfar. En nabodame i foreningen hadde laget lapskaus. Ingen gikk hjem før kl. 8 om kvelden."

På foreningsmøtene hadde man utlodning. Gevinstene var varierte: Sølvteskjeer og cowboydrakt. Her lå mye av foreningens økonomiske grunnlag selvfølgelig. Utlodningene ble forresten oppfattet litt forskjellig. I referatboken begynner etter hvert en referent å skrive under referatene med IP, Ingrid Pettersen. Hun hadde med sin yngste sønn Øyvind, for øvrig organist i Lademoen kirke og fast akkompagnatør for Nidarosdomens guttekor nå. Øyvind og mor tok trikken fra Lade. På veien hjem var de to innom fru Otnes og kjøpte brød. Der ble det spørsmål om hvor de hadde vært. "*Diakoniforening*", svarte Øyvind tydelig. "*Hva gjorde man der da?*" kom spørsmålet. "*Daman spelt kort*", svarte unge Pettersen, det var nok utlodningslappene han hadde tatt for kort.

Det har vært rom både for skjemt og alvor i disse 50 år. Ved denne anledning er det naturlig å lese fra referatboka fra møtet 24/9-1957: "Møtet blev åpnet med en minnestund om Kongen (Haakon VII). Kongesangen blev sunget og derefter sa fru Muhle nogen ord i anledning vår Konges død. På et lite bord var det et nydelig billede av Kongen, vakkert dekorert med sørgeflor, blomster og lys." Fru Mary Muhle var leder en tid på 50-tallet. Et sitat fra 30-årsberetningen: "I alle disse år har vi kun hatt to formenn: Hanna Ulseth og Mary Muhle. Hanna er ikke vår formann i navnet lenger, men så lenge hun er det i gavnet er vi fornøyd og vi vil takke henne for alt hun har gjort for foreningen i alle disse årene... Medlemstallet for foreningen har variert noe. Foreningen vokste raskt til ca. 15-20 medlemmer. Det var ikke uvanlig med 20 tilstede." Disse glimtene fra en trofast foreningsvirksomhet har til felles at de forteller om at medlemmene har kjent det som en privilegert glede å få samles og ha en felles oppgave.

Giverglede og tjenesteglede har vært kjennetegnet på diakoniforeningens virke i alle år, de siste år ingen unntak. Medlemmene deltar fortsatt på julemessa, bare kom og se til høsten. Miljøet i foreningen er det samme hjertegode og trivelige. Det er et privilegium å få besøke diakoniforeningen i en travel prestehverdag. Lade menighet kan glede seg over mange nyttige gaver foreningen også har bidratt med det siste tiåret, for eksempel puter til benkene i Lade kirke og nytt skinn på alterringen. På menighetens høstfest 27/10-2002 ble den beste diakonale tradisjon fulgt opp: Diakoniforeningen som tjener ved

bordene i bokstavelig og vid betydning, overrakte en ny alterduk i gave til Lade kirke.

Vi takker Gud for alle medlemmene i diakoniforeningen. Dere har fått være til velsignelse på mangfoldig vis blant oss.

Et bilde av foreningens medlemmer illustrerer artikkelen. Bildeteksten har følgende navn: Hanna Ulseth, Ella Myhr, Åse Thon Pedersen, Anna Aarhoug, Ingeborg Stamnes, Ingrid Nervik, Ingebjørg Kjølås, Jenny Harrang, Gunda Rian, Aase Søråas, Aase Halvorsen, Solveig Skevik. Ikke tilstede da bildet ble tatt: Borghild Olsen, Asbjørg Kristiansen, Margit Ramo og Birgit Strøm.

Altertavla i Lademoen kirke

Under overskriften "Se'n Jesus på sykkel!" har menighetsbladet nummer 2/1994 en artikkel om altertavla i Lademoen kirke. Den har stått der siden kirka var ny i 1905 og maleriet er malt av arkitekten og kunstmaleren Gabriel Kielland som særlig er kjent for å ha skapt blyglassvinduene i Nidarosdomen.

Det er en egen ro og fred som preger motivet på altertavla i Lademoen kirke. Når en kommer inn i kirken møter en bildet av Jesus i fortrolig samtale med sine to gode venner, kalt Emmausvandrerne. Jesu blick er fylt av varme og omsorg; han er helt tilstede sammen med sine venner og bryr seg om deres frustrasjoner og bekymringer. Det taler til oss om noen av de viktigste delene av vår tro.

Mange kjenner kanskje ikke lenger til bildets historie. Det ble laget i 1904-05 og er helt igjennom et Trondheimsarbeid. Det er også sterkt preget av Østbyen, idet samtlige personer som satt modell var fra menigheten. Det er arkitekt og kunstmaler Gabriel Kielland som er skaperen av denne særpregede altertavlen. Han ble født her i byen i 1871 og er nok mer kjent for de vakre glassmaleriene som han laget til Nidarosdomen. Men før han fikk oppdraget i Nidarosdomen malte han altertavlen i Lademoen kirke.

Jesus på sykkel. Mannen som ble brukt som modell for Kristus var apoteker Casper F. Westad på Ørneapoteket. Han ble født i 1876. Han var godt kjent i bybildet og den oppvoksende slekt i Østbyen forbandt hans person med den legemliggjorte Kristus. Det virket derfor rart på ungene i gata når denne mannen kom anstigende på noe så profant som en sykkel. De hadde vanskelig med å forbinde sykler med det de hadde lært i bibelhistorien. Det hendte derfor at ungene utbrøt: "Se'n Jesus på sykkel!" når apoteker Westad kom syklende gjennom gatene. Siden byttet han sykkelen ut med bil og det gjorde ikke saken lettere.

Da Kielland fikk oppdraget med å male altertavla, pekte Westad seg ut som den selvfølgelige sentralskikkelsen. Og han ble den mest benyttede modellen under arbeidet. Underveis i arbeidet forsvant den ene av de to andre modellene fordi han ikke lenger syntes han hadde tid til slike 'uproduktive' ting. Og Westad måtte sitte modell for han også. På grunn av dette måtte Kielland snu

den ene figuren så ikke ansiktet kom fram for at det ikke skulle synes at det var samme modell. Den manglende modellens ansikt blir vendt mot Frelseren slik at han får fram den forbauselse som må ha grepet begge da de oppdaget hvem som satt til bords sammen med dem.

Bryggearbeideren som ble apostel. Den andre som satt modell, var en traust bryggearbeider fra menigheten. Han het Oluf Hansen Hammer, f. 1846 i Mosvik. Apotekeren ble av og til iført klær avpasset situasjonen når han satt modell, mens Oluf Hammer hele tiden satt i sine daglige arbeidsklær, en velbrukt busserull. Det passet godt i et sogn som i stor grad bestod av arbeidsfolk at modellen for Jesu apostel også var en av sliterne i samfunnet. Vi kan alle møte Frelseren og sitte til bords med ham også når vi er i arbeidstøyet. Hammers vesen, hans rolige og verdige gange og de lysende øynene i et front ansikt gjorde at ungene i gata forbandt denne personen med de forestillinger de hadde om apostler og andre menn omkring Jesus. Etter en lang arbeidsdag, fra 6 om morgenen til 6 om kvelden, var han hjemom og vasket seg og fikk litt mat før han gikk opp til Singsaker for å sitte modell for kunstmaleren Kielland. Og noen betaling for arbeidet sitt ville ingen av modellene høre snakk om.

Bli hos oss! Altertavla er en del av vår menighet i sterkere grad enn mange kanskje er klar over. Den taler fortsatt til oss. Apostlene ba Jesus inntrengende: "*Bli hos oss! Det lir mot kveld og dagen heller.*" Da gikk han med inn og ble hos dem. Og det som da skjer har Gabriel Kielland prøvd å tolke for oss gjennom denne fine og sterke altertavla. Det er et motiv fra påskedag, men det er like viktig alle dager i året. BT

Lademoen kirkes småskrifter

Tanken bak serien er at det skal være små skrifter først og fremst av interesse for befolkningen på Lademoen og for menighetens medlemmer. Emnene er fra lokal historie eller fra kirkens virksomhet. Noen har mer almen interesse. Utgiver er Lademoen menighetsråd. Heftene kan kjøpes i kirken eller på menighetskontoret i kirken. De kan også bestilles over telefon 73 52 30 04, e-post til <post.lademoen@kirken.no> eller ved brev til Lademoen kirke, Postboks 5146, 7447 Trondheim. De kan foreløpig også bestilles hos Per Øverland, Dalen Haveby 29, 7044 Trondheim, telefon 73 53 46 43 (p), 73 59 65 82 (k) eller <per.overland@hf.ntnu.no>. Inntektene av bøkene går uavkortet til menighetens kasse idet utgiftene til fremstillingen dekkes av et privat gavefond.

Nr. 1 Roald Iversen, *Symboler i Lademoen kirke*, Trondheim 2000, kr 50.-

Dette er et hefte på 32 sider med mange fargebilder fra Lademoen kirke og de ulike symbolene i kirken. Poenget med skriftet er å forklare meningen bak bruken av de ulike symbolene. Hftet er blitt populært ikke minst for skoleklasser som har kirkebesøk som del av undervisningen. Roald Iversen var tidligere prest i Lademoen og er nå lektor ved Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærere. Mange lesere har uttrykt sin glede over å få vite hva hvert enkelt symbol betyr.

Nr. 2. Johan Løkhaug, *Gater og gårder på Lademoen*, Trondheim 2001, kr 50.-

Johan Løkhaug vokste opp på Lademoen. Familiens hus lå der Laugsand aldersboliger og sykehjem nå ligger. Han var i mange år byarkivar i Trondheim kommune. Løkhaug var en kjent lokalhistoriker og skrev i 1959 en serie artikler i Menighetsblad for Lademoen. Disse artiklene utgjør storparten av dette heftet som omhandler både kjente og mer ukjente navn og steder i strøket. Det er på 27 sider og er redigert av Per Øverland.

Nr. 3. Per Øverland, *Ynglingen på Lademoen*, Trondheim 2001, kr 100.-

Undertittelen lyder slik: Barn og unge i kristelig virksomhet på Lademoen gjennom hundre år 1890-1990. Hftet er på 46 sider. Omslagsbildet er et foto av Strandveien 72. som var Ynglingeforeningens hus fra 1895 til 1941. Det var et viktig sentrum for barn og ungdom i strøket som var tett befolket med barnerike familier. Huset ble revet av den tyske okkupasjonsmakten da den skulle bygge ubåtanlegget Dora i Nyhavna for den tyske krigsmarinen. Dette er en sentral lokalhistorie for Ner-La'mon. Forfatteren har bodd i Lademoen siden 1966 og har vært formann for menighetsrådet i Lademoen i flere perioder. Han var den siste rektor ved Universitetet på Dragvoll.

Nr. 4. Ingrid Pedersen, *Trondhjemske arkitekturperler*, Trondheim 2002, kr 150.-

Ingrid Pedersen vokste opp på Lilleby på Sandstad, Ladeveien 5, Både hennes foreldre og hun selv var trofaste medlemmer av Lademoen menighet gjennom hele livet. Hun var i en lang årrekke medlem av menighetsrådet, blant annet gjennom siste verdenskrig. Ingrid Pedersen var hele sitt yrkesaktive liv knyttet til arkitektavdelingen ved Norges tekniske høgskole, NTH. Hun skrev en rekke artikler om arkitektonisk interessante bygg i byen. I samlingen er to artikler om Lademoen kirke og én om Gardemoen gård. De fleste av artiklene ble først trykt i Adresseavisen. De er her for første gang utgitt samlet ved Per Øverland. **Utsolgt.**

Nr. 5. Per Øverland, *Lademoen kirke. En veileder*, Trondheim 2002. Kr 50.-

Lademoen kirke ble innviet i 1905 og fylte altså i 2005 sine hundre år. Den er byens nest største kirke. Bare Nidarosdomen er større. Veilederen gjennomgår kirkebygningen ute og inne. Den forteller historien både om hele kirkehuset og om hver enkelt del. Dessuten blir kirkens innredning og utstyr gjennomgått og forklart. Kirken er en av svært få norske kirker i nyromansk stil. Stilen kalles også norsk jugend. Det kanskje mest interessante er at den er kledd med norsk gråstein fra Hegra. Det skal markere 1905 og norsk selvstendighet. Norsk gråstein er like bra som utenlandsk marmor!

Nr. 6 Per Øverland, *Historieglimt fra Lade og Lademoen 1. samling*, Trondheim 2003. Kr 60.-

Dette er den første samlingen av historieglimt som har stått i Menighetsbladet de senere år. De gir glimt både fra nyere og eldre tid både for Lade og Lademoen siden prestegjeldet og menighetsbladet omfatter begge sokn.. Artiklene veksler mellom Lade og Lademoen og har mange lokallhistoriske godbiter fra begge områdene. Den andre utgaven som kom i **2006** er vesentlig utvidet ved en rekke artikler som har stått i tidligere menighetsblad. Utgaven fra 2006 har en mer konsekvent veksling mellom emner fra Lade og Lademoen.

Nr.7 Per Øverland, *Salmediktere i Norsk Salmebok*, Trondheim 2004, kr 100.-

Heftet inneholder korte biografier over samtlige diktere og oversettere som er representert i Norsk Salmebok. Etter hver biografi følger en liste over de salmer som vedkommende forfatter har diktet eller oversatt. Norsk Salmebok ble godkjent i 1984 og benyttes nå ved gudstjenester og andre samlinger i Lade og Lademoen kirker. Mange har større utbytte av å synge eller lese salmene til sin private oppbyggelse når de vet litt om den som har skrevet salmen. Dette heftet har interesse for mange som er glad i vår salmeskatt langt ut over Lademoen menighet.

Nr. 8 Per Øverland, *Gjør som Gud, bli et sant menneske. En katekisme, Trondheim 2005, kr 50.-* Dette er en liten bok på 30 sider med et betydningsfullt innhold. Den er en kortfattet håndbok med hovedpunktene i den kristne tro og kan faktisk brukes som en liten andaktsbok. I formen tar den opp tradisjonen fra oldkirkens menigheter som hadde små hefter som orienterte om den kristne tro og som ble brukt i opplæringen av dem som skulle døpes. Dette er ny oversettelse av Luthers lille katekisme. Oversettelsen er til dagens hverdagsspråk. Den er uten det vanlige 'tekniske' apparatet. Den har en kort innledning om katekismens historie og et avsnitt om det å sette ord på troen.

Nr. 9 Per Øverland (red), *Historieglimt fra Lade og Lademoen. 2. samling, Trondheim 2005, kr 50.-* Denne andre samlingen av historieglimt omfatter både artikler som Per Øverland har skrevet i menighetsbladet de siste årene og artikler av en rekke andre forfattere. Disse forfatterne er ikke alltid navngitt fordi navnet ikke er angitt i menighetsbladet. Artiklene er hentet fra menighetsbladene fra 1990 og fremover. I denne samlingen er det forsøkt en bedre fordeling mellom Lade og Lademoen enn i den første samlingen. To av emner er dekket gjennom en gruppe artikler. Det ene emnet er fra Lade om den gang "KA-Senteret på Lade" gikk konkurs og ble gjenkjøpt. Det andre emnet er fra Lademoen og dreier det seg om "Lademoen Asyl" (Lademoen barnehage), som er en av byens eldste og stadig i full drift.

Nr. 10 Per Øverland, *Lademoen kirke 100 år, Trondheim 2005, kr 100.-*

Lademoen kirke stod ferdig høsten 1905. Boka forteller først og fremst om liv og virksomhet i kirka og menigheten gjennom hundre år. Året 1905 med oppløsningen av unionen med Sverige har satt sitt preg på denne store murbygningen i Østbyen i Trondheim. Mange generasjoner lamonitter har gått inn og ut av bydelens kirke. Boka summerer opp livet i kirka tiår for tiår og belyser samtidig Lademoen bydels lokale historie gjennom det meste av Østbyens historie. Med plass til over tusen mennesker er kirka byen største etter Nidarosdomen. I denne murkolossen blir Jesu Kristi evangelium forkynt for dagens mennesker slik som før. Her er Lademoens storstue!

Nr. 11 Per Øverland, *Kom! La oss lovprise Herren!, Trondheim 2006, kr 50.-*

Det drøftes å endre Den norske kirkes høymesse. Denne boken gjennomgår punkt for punkt den liturgien som nå benyttes. Den gir historiske glimt fra den kristne gudstjenestes lange historie med sikte på å gi impulser til endringer. Det kommer tydelig fram at dagens høymesse både har bevart viktige trekk fra en to tusenårig historie og samtidig oppviser en rekke endringer som har kommet til på ulike tidspunkter gjennom dette lange tidsrommet. Ritualet bør nok ikke endres bare for å bli moderne og strømlinjeformet, men med solid

feste i tradisjonen kan mange ledd endres til å bli til større glede og inspirasjon for dagens kirkegjengere. Boka antyder mange mulige endringer. Bokas tittel angir det sentrale i gudstjenesten som er lovsangen.

Nr. 12 Per Øverland, redaktør, Lademoen i gamle dager, Trondheim 2006, kr 150.-

Dette er en utvalgt samling artikler som har stått i ulike Trondheimsaviser fra 1912 og fremover. De fleste artiklene er skrevet av eldre folk som har vokst opp på Lademoen og som forteller om sin barndom og ungdom. Både kvinner og menn forteller. Noen er også blitt intervjuet av erfarne journalister om sin oppvekst og sitt senere liv. Flere av intervjuene er rene perler av fortellerkunst. Lokalhistorikeren Henrik Mathiesen kommer også til orde. Mange lesere vil kanskje med særlig interesse lese Asbjørn Lunds artikkelserie fra Arbeider-Avisa fra 1976. Boka har en rekke gamle bilder fra kjent og ukjente motiver i bydelen. Bilderredaktør er Bjørn Lien. Samlingen avsluttes med en novelle med ramme fra Lademoen.

Lademoen kirkes småskrifter redigeres og flere av dem er skrevet av Per Øverland. Han har vært aktiv i Lademoen menighet siden 1966. Han vært medlem av menighetsrådet i mange perioder og flere år som leder. Han ble født i Oslo i 1930, men kom til Trondheim i 1962 som studentprest. Han tok examen artium på reallinjen ved Oslo katedralskole i 1949 og teologisk embetseksamen ved Menighetsfakultetet i 1957. 1. oktober 1958 ble han ordinert til prest i Den norske kirke ved biskop Smemo i Oslo domkirke. Han tok magistergraden i teologi i New York City i 1960. Siden 1964 har han forelest ved Norges Lærerhøgskole og Universitetet i Trondheim der han var dekanus ved Det historisk-filosofiske fakultet og var den siste rektor ved AVH (Den allmennvitenskapelige høgskolen) på Dragvoll. Der har han fremdeles kontor og foreleser i kirkehistorie.